

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ  
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Форма навчання: денна

Кафедра: суспільних дисциплін

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**  
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ В  
КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ  
СИСТЕМИ**

Виконав магістрант 2 курсу  
спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія)  
**Іванюк В'ячеслав Вікторович**

Науковий керівник: **Адамський Віктор Романович**,  
кандидат історичних наук, доцент

Рецензент: **Семенчук Сергій Олександрович**,  
кандидат історичних наук, доцент

## ЗМІСТ

<b>ВСТУП</b> .....	3
<b>РОЗДІЛ 1. НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: ШЛЯХ ВІД ПЕДАГОГІЧНОГО УЧИЛИЩА ДО АКАДЕМІЇ</b> .....	6
1.1 Функціонування Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії на сучасному етапі як історико-педагогічна проблема .....	6
1.2 Структурні перетворення навчального закладу: педагогічне училище, коледж, інститут, академія .....	14
<b>РОЗДІЛ 2. ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ</b> .....	29
2.1 Загальна характеристика основних інституцій навчального закладу, професорсько-викладацького складу та студентського контингенту .....	29
2.2 Діяльність факультетів у період надзвичайних викликів .....	44
<b>ВИСНОВКИ</b> .....	60
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ</b> .....	63
<b>ДОДАТКИ</b> .....	73

## ВСТУП

**Актуальність дослідження.** Революція гідності 2014 р. детермінувала низку важливих процесів, які безпосередньо відносяться як до визначення стратегій внутрішньодержавного державотворення, так і збройної агресії російської федерації, яка з 24 лютого 2022 р. набула широкомасштабного характеру. Однак, попри виклики неймовірно вагомого значення, коли йдеться про саме збереження Української державності, державні інституції в країні працюють над розробкою реформ, які мають сприяти входженню республіки до кола цивілізаційних спільнот, об'єднаних в Європейському Союзі.

Система вищої освіти у цьому контексті відіграє особливу роль, оскільки являється стратегічним ресурсом соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, системою творення майбутнього інтелектуального розвитку України.

Стратегія розвитку національної системи освіти має формуватись адекватно сучасним інтеграційним та глобалізаційним процесам, вимогам переходу до постіндустріальної цивілізації, інтегрування національної системи освіти у європейський і світовий освітній простір.

Оптимальне реформування вищої освіти в Україні, оновлення її цілей та завдань, окрім іншого, передбачає вивчення та врахування позитивних надбань тих освітніх практик, які були зреалізовані на попередніх етапах історичного розвитку. У цьому відношенні неймовірно актуальним виглядає питання щодо проведення предметного аналізу реорганізації Хмельницького педагогічного училища у заклад вищої освіти – Хмельницьку гуманітарно-педагогічну академію. Ця науково-освітня інституція є знаковою в освітньому просторі Хмельниччини і відповідає запитам часу у сфері підготовки педагогічних кадрів.

**Мета дослідження** полягає в цілісному та комплексному аналізі процесу реорганізації та функціонування Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії у період незалежності України.

Відповідно до теми та мети дослідження сформульовано наступні **завдання:**

1. Охарактеризувати історико-педагогічну літературу та джерельну базу з теми дослідження.
2. Висвітлити діяльність Хмельницького педагогічного училища у перші роки незалежності України.
3. Проаналізувати процес реорганізації педагогічного училища у навчальний заклад вищої освіти.
4. Розглянути найважливіші аспекти організації навчального процесу та наукової діяльності Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.
5. Охарактеризувати викладацький склад та студентський контингент навчального закладу.

**Об'єктом дослідження** визначено становлення та розвиток національної вищої школи в період незалежності України.

**Предметом дослідження** є трансформаційні процеси та форми організації навчальної і наукової діяльності Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії на сучасному етапі.

**Методологічні засади** дослідження базуються на принципах історизму та наукової об'єктивності. У своїй сукупності вони уможливили розкриття багатьох різнопланових питань, що становлять предметне поле нашої студії.

У дослідженні також використано загальнонаукові методи (аналіз і синтез, статистичний, кількісний аналіз) та спеціальні історичні методи (проблемно-хронологічний, історико-типологічний, історико-порівняльний).

**Новизна дослідження.** Магістерська робота присвячена аналізу різних процесів, пов'язаних з діяльністю Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії на сучасному етапі. У дослідженні введено до наукового обігу низку документальних джерел унікального характеру, які знаходяться на зберіганні в Хмельницькому міському архіві та в поточному архіві Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, які до сьогодні були невідомими широкому читацькому загалу.

**Практична значимість дослідження** полягає у тому, що окремі положення та висновки праці можна використати при організації навчального процесу педагогічних закладів вищої освіти України та написанні наукових статей і посібників з історії освіти Подільського краю.

**Структура роботи.** Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури і додатків. Основний зміст роботи викладено на 62 сторінках.

## РОЗДІЛ 1

### НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: ШЛЯХ ВІД УЧИЛИЩА ДО АКАДЕМІЇ

#### 1.1 Функціонування Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії на сучасному етапі як історико-педагогічна проблема

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія є одним із найдавніших освітніх закладів на Поділлі-Хмельниччині. Її витоки сягають у 1921 р., коли у жовтні завдяки ініціативі Проскурівського відділу народної освіти у місті розпочали роботу трирічні педагогічні курси [1]. Відтоді навчальний заклад декілька разів реорганізовувався, припиняв свою діяльність, як це було у роки Другої світової війни, та знову відновлював працю з підготовки вчительських кадрів.

У пропонованому дослідженні ставиться за мету дослідити останній період в діяльності науково-освітньої інституції, коли відбулися серйозні структурні зміни і Хмельницьке педагогічне училище трансформувалося у Хмельницьку гуманітарно-педагогічну академію. Це стало можливим завдяки спільним зусиллям професорсько-викладацького складу та студентського контингенту, особливій наполегливості у реалізації цього завдання очільника навчального закладу М. Дарманського, а також завдяки позитивній налаштованості у вирішенні принципового питання центральних та регіональних органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій.

Слід наголосити, що історія Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії в період незалежності України неодноразово привертала до себе увагу науковців. У музеї навчального закладу зберігається машинопис «Історії Хмельницького педагогічного училища (1971–1990 рр.)», розбитий автором на три частини. Перший нарис обіймає період 1971–1975 рр., другий – з 1976 р. по 1980 р., а третій – аналізує розвиток навчального закладу впродовж

десятиліття, з 1981 р. по 1990 р. [2]. Із нього можна почерпнути матеріал, який характеризує діяльність навчального закладу напередодні серйозних змін, пов'язаних із проголошенням незалежності України та внесенням відповідних корекцій у зміст навчально-виховного процесу.

До 80-річчя навчального закладу співробітниками Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту М. Дарманським, Ю. Телячим та Л. Шумлянською було підготовлено спеціальне видання, в якому лапідарно окреслено основні віхи у поступі освітньої інституції. Хронологічно її історичну тяглість автори розділили на три періоди: роки становлення та поступу, датований 1921–1941 рр., період випробувань та звершень, який періодизовано 1945–1996 рр., та трансформаційні перетворення навчального закладу, які відбувалися впродовж 1997–2001 рр. Ця доба в історії освітнього закладу відображена документальним корпусом, що віддзеркалює найбільш значимі та важливі зміни [3].

Зокрема, у науковому виданні опубліковано рішення Державної акредитаційної комісії від 6 липня 1999 р., яким змінено статус та назву Хмельницького педагогічного училища на Хмельницький педагогічний коледж [3, с. 68], розпорядження голови Хмельницької обласної державної адміністрації В. Лундишева від 26 квітня 2000 р. «Про реорганізацію Хмельницького педагогічного училища в Хмельницький гуманітарно-педагогічний коледж» [3, с. 72], рішення Державної акредитаційної комісії від 11 липня 2000 р. про зміну статусу та назви Хмельницького гуманітарно-педагогічного коледжу на Хмельницький гуманітарно-педагогічний інститут [3, с. 85], постанову Кабінету міністрів України від 29 листопада 2000 р. № 1759 «Про утворення Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту» [3, с. 91] та інші важливі документи.

За п'ять років, з нагоди 85-річчя заснування навчального закладу, співробітниками академії була організована Всеукраїнська науково-практична конференція, присвячена освітньому поступу ХГПА. Чимало авторських повідомлень розкривали різні аспекти становлення та розвитку навчального

закладу. Так, Ю. Телячий виступив із повідомленням, в якому лапідарно охарактеризував ретроспекцію освітнього шляху ХГПА. Однак у виступі не було запропоновано нового матеріалу для аналізу, який уже оприлюднювався [4].

Низку важливих тем, серед яких варто виокремити проблему укріплення матеріально-технічної бази училища у другій половині 1980-х – першій половині 1990-х рр., добір та розстановку педагогічних кадрів, перегляд змісту роботи усіх ланок методичної служби, яка вагомо впливала на діяльність предметно-методичних комісій, стали предметом аналізу М. П. Мельника [5].

Вагоме місце в роботі конференції зайняла проблема структурних перетворень в навчальному закладі. Зокрема, Л. С. Пісоцька проаналізувала зміни, які зазнав дошкільний відділ у процесі своєї історичної реорганізації [6], І. П. Ящук присвятила свою увагу факультету початкового навчання, акцентувавши увагу на зrealізованих тут гуманітарних ініціативах [7], В. Г. Розгон зосередився на становленні музично-педагогічного факультету [8], а Н. М. Попик проаналізувала впровадження організаційно-педагогічних основ ступеневої підготовки вчителів початкових класів, вихователів дошкільних навчальних закладів за заочною формою навчання [9].

Науково-педагогічній співпраці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії з культурно-освітніми закладами Республіки Польща присвятив розвідку Ю. Телячий. На основі проведеного аналізу предметного питання автор дійшов висновку про те, що вищий навчальний заклад на Поділлі «всебічно сприяє входженню України в Європейський освітній, науковий. Культурний простір і реалізовує завдання Болонської декларації щодо якісної підготовки випускників та їх конкурентоздатності на європейському ринку праці, зміцнюючи зв'язки між польським та українським народами» [10, с. 34].

Підготовці майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в умовах освітнього простору ХГПА присвятила статтю Л. С. Пісоцька. Становлення факультету дошкільного виховання автором здійснено через історичну



ретроспективу із виявленням найбільш актуальних проблематик у справі підготовки молодих педагогічних кадрів [11].

Процес становлення та розвитку циклової комісії фортепіанних дисциплін ХГПА розглянули Н. С. Ілініцька та І. В. Каленик. У цьому контексті автори розкривають різні аспекти навчальної, методичної, наукової та творчої діяльності викладачів комісії, намагаються визначити шляхи підвищення педагогічної майстерності [12]. Натомість М. А. Михаськова, В. Ф. Баюн та Н. Б. Трифоненко розглянули історію становлення та функціонування циклової комісії музично-теоретичних дисциплін та фахових методик ХГПА. У поле зору науковців потрапляють як творчі та педагогічні здобутки викладачів у минулому, так і сьогодення [13].

Академічній бібліотеці як одному із важливих структурних підрозділів Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії присвятила свою студію Л. В. Дитинник. Аналізуючи інформаційно-комунікативні технології сучасності автор доходить висновку, що останні надають значно більше простору і можливостей для організації навчального процесу у порівнянні з традиційними освітніми моделями, позаяк кожен студент має можливість повноцінної взаємодії як з колегами, так і з викладачем [14].

У 2010 р. побачила світ книга із серії «Вища педагогічна освіта і наука України: історія сьогодення та перспективи розвитку», присвячена Хмельницькій області. Головою редакційної ради цього багатотомного видання виступає доктор філософських наук, професор, академік НАН України, Президент НАПН України В. Кремень. Редакційну колегію тому, яка висвітлює розвиток освіти і науки на Хмельниччині, очолив доктор історичних наук, професор О. М. Завальнюк. Характерні риси педагогічної освіти Хмельницької області у цьому виданні висвітлюються в площині історії розвитку, природно-географічних і екологічних умов нашого краю. Послідовно розкрито багатство інтелектуально-культурного потенціалу Хмельниччини в єдності науки і культури. Простежено історичний розвиток педагогічної освіти Хмельницького краю, показаний громадсько-педагогічний

рух в ХХ столітті, боротьба передових сил за перетворення педагогічної освіти і науки Хмельницької області на демократичних засадах. У цьому руслі представлено матеріал за авторством І. Шоробури та Ю. Телячого про освітньо-науковий поступ Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії [15, с. 337–357].

До 100-літнього ювілею вищого навчального закладу науковими співробітниками було реалізовано ще один гуманітарний проєкт, присвячений Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії [16]. Звертаючись до викладацького складу та студентства, ректор навчального закладу доктор педагогічних наук, професор І. Шоробура констатувала: «Нині наш заклад є науково-педагогічним центром, що забезпечує поглиблену професійну підготовку педагогічних і наукових кадрів з урахуванням потреб особистісного розвитку і чинника ринкових суспільно-економічних відносин.

Ми пишаємося науковими здобутками викладачів та студентів. Зроблено багато для того, щоб зміцнювався науково-педагогічний потенціал академії, розширювалися можливості міжнародної співпраці із закладами вищої освіти та науковими установами зарубіжжя.

Упевнена, що високий професіоналізм, просвітницька, громадянська діяльність колективу академії і надалі сприятимуть піднесенню престижу вітчизняної освіти. Дякую колективу академії за самовіддану, чесну працю, творчий пошук» [16, с. 5].

У виданні охарактеризовано загальний поступ навчального закладу в освітньому просторі України, а також проілюстровано діяльність його важливих структурних підрозділів. У розділі «Навчально-методична робота» показана робота навчального відділу, сектору виробничої практики, відділу внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, навчально-методичного відділу та методичного кабінету. Наукова діяльність охарактеризована крізь призму функціонування наукового відділу, спеціалізованої вченої ради, наукових шкіл, які працюють в навчальному закладі, наукових товариств студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів і молодих вчених, відділу

аспірантури і докторантури та науково-видавничого відділу. Виховна робота зі студентами проаналізована крізь призму діяльності відділу з організації виховної роботи студентів, органів студентського самоврядування, інституту кураторства, психологічної служби, соціального педагога та приймальної комісії. Економічна служба академії представлена специфікою роботи бухгалтерської служби, планово-фінансового відділу та відділу кадрів.

У виданні також подана структура факультетів навчального закладу. Зокрема, факультет дошкільної освіти та психології формують кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, кафедра психології та кафедра менеджменту освіти та педагогіки вищої школи. Факультет початкової освіти та філології – кафедра педагогіки, кафедра української мови та літератури, кафедра іноземних мов та кафедра природничо-математичних дисциплін. Врешті, гуманітарний факультет представлений кафедрами суспільних дисциплін, культурології та зарубіжної літератури, туризму, теорії і методики фізичної культури та валеології, образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та технологій, кафедрою хореографії, теорії та методики музичного мистецтва, вокалу та диригентсько-хорових дисциплін та інструментально-виконавських дисциплін.

Чимало студій з історії навчального закладу присвячено професорсько-викладацькому складу. У 2006 р. співробітниками Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії був реалізований проєкт, що висвітлював історію закладу крізь призму персоналій. Зокрема, етапам освітньої діяльності М. П. Мельника присвятив свою розвідку П. Г. Брижак. Особливу увагу дослідник звертає на той життєвий та фаховий відрізок шляху, коли йому довелося у 1985 р. очолити Хмельницьке педагогічне училище. На цій посаді він сповна проявив свої організаторські та педагогічні вміння [17].

Непересічній постаті М. М. Дарманського присвятила студію І. М. Дарманська. На думку автора, він був не лише Учителем, а й Науковцем, Управлінцем, Філософом. Власне через ці зрізи дослідниця спробувала охарактеризувати відомого на Поділлі освітянина [18].

Проблема формування професійної спрямованості у контексті наукового доробку М. М. Дарманського становить предмет наукової студії Л. С. Пісоцької. Авторка виокремила і систематизувала механізми формування професійної спрямованості особистості на тлі психологічних досліджень науковця. Дослідницею виділено етапи та основні ідеї М. М. Дарманського щодо формування професійної спрямованості на основі використання основних механізмів [19].

Проректору ХГПА з педагогічної практики Л. А. Машкіній присвятили окрему студію Н. В. Казакова та А. О. Кащук. Власне через призму налагодження важливої ділянки навчального процесу розкриваються організаторські, наукові, комунікативні риси творчої особистості [20].

Вагомий внесок у розуміння розвитку освітньої стратегії у регіоні, зокрема в системі вищої освіти, належить М. Дарманському – почесному ректору Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. Починаючи з 2006 р. у навчальному закладі щорічно відбуваються педагогічні читання, присвячені пам'яті великого науковця та освітянина. Дослідниками аналізується не лише його життєвий шлях та творча спадщина, але й актуальні проблеми освітнього процесу на сучасному етапі розвитку педагогічної науки і практики. Так, на перших читаннях низка доповідей безпосередньо відносилася до розкриття різнобічного таланту М. Дарманського. Про нього як колегу і наставника доповідали В. Берека [21], І. Шоробура [22], В. Плахтій-Фольваркова [23], І. Дарманська [24], О. Галус [25], І. Ящук [26], Г. Гамрецька [27], Г. Яковчук [28] та ін.

На цьому ж форумі відомі викладачі навчального закладу запропонували до розгляду важливі теми, які висвітлювали різні аспекти реформування освітньої галузі. Матеріали здебільшого базувалися на досвіді роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. У контексті нашого дослідження відзначимо виступи Л. Пісоцької про інноваційні підходи до регіональної системи підготовки педагогічних кадрів для дошкільної освіти [29], О. Бінницької про інноваційні підходи до фінансування закладів освіти

та планування кадрів у системі ступеневої вищої освіти [30], Л. Машкіної про організацію педагогічної практики в умовах ступеневої підготовки вчителя початкових класів [31], Г. та В. Бучківських про професійну самостійність студентів – майбутніх учителів початкових класів у контексті ідей видатних педагогів минулого [32], О. Павлушкіної про підготовку майбутніх вихователів до здійснення фізичного виховання дошкільників в умовах ступеневої освіти [33].

Грунтовні повідомлення виголосили учасники других педагогічних читань, проведених на базі навчального закладу у 2007 р. Природно, що чимала їхня частка знову приділялася різним аспектам освітньої діяльності М. Дарманського. Зокрема, В. Олуйко проаналізував внесок відомого педагога у справу розвитку вищих навчальних закладів Поділля [34], В. Прокопчук розкрив грані його таланту [35], П. Брижак зхарактеризував як лідера Західного педагогічного регіону [36]. На форумі також були підготовлені доповіді з загальних проблем реформування системи освіти. Ректор академії В. Берека зупинився на аналізі поглядів М. Дарманського на організаційні проблеми ступеневої підготовки педагогів початкової ланки освіти [37], І. Дарманська дослідила ідеї ступеневості в роботі М. Дарманського та її реалізації в освітній сфері [38], Л. Онофрійчук проаналізувала впровадження ідей М. Дарманського в процесі підготовки фахівців дошкільної освіти [39].

На наступних педагогічних читаннях науковці продовжували дослідницькі практики з аналізу ще не розкритих характеристик великого педагога. Так, В. Ільїнський звернувся до теми естетико-культурологічної діяльності М. Дарманського [40], О. Галус дослідив проблему педагогічних засад управління процесом адаптації особистості в системі ступеневої освіти [41], Ю. Собко проаналізувала громадську діяльність М. Дарманського [42].

Джерельна база магістерської праці є достатньо репрезентативною і представлена різним комплексом архівних та опублікованих документальних джерел, працями педагогів. Архівні матеріали зберігаються переважно в Хмельницькому міському архіві (за період до 1997 р.), Державному архіві

Хмельницької області (після 1997 р.) та поточному архіві Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Автором залучено до аналізу джерела особового походження, представлені переважно спогадами, автобіографіями, щоденниковими записами безпосередніх співробітників навчального закладу та студентства, а також державних діячів у галузі освіти на її регіональному рівні. У цьому плані слід відмітити праці М. Дарманського [43; 44; 45; 46; 47; 48; 49] та В. Береки [50] та ін.

Отже, аналіз історико-педагогічної літератури із заявленої теми дозволяє зробити висновок про те, що в новітній історіографічний період дослідниками накопичено чимало цікавої та змістовної інформації з історії Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії та її структурних попередників. Мусимо визнати, що рівень наукової розробки окремих питань заслуговує на серйозне до себе ставлення. Передусім це відноситься до визначеності хронологічних етапів розвитку навчального закладу, персоніфікації його викладацького складу та студентського контингенту, окреслені навчальних дисциплін, які опановували слухачі у різні історичні періоди розвитку закладу та чимало інших. Проте, знову ж таки змушені констатувати, що на сьогодні залишається низка проблемних питань, які чекають свого подальшого дослідження та концептуального осмислення. Цей фактор, наразі з іншими вагомими для нас чинниками, зумовив потребу провести значну евристичну роботу із пошуку матеріалів з метою комплексного дослідження історії Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії на сучасному етапі.

## **1.2 Структурні перетворення навчального закладу: педагогічне училище, коледж, інститут, академія**

24 серпня 1991 року Україна здобула незалежність. Український народ вступив у абсолютно нову епоху свого буття, що матеріалізується в зовсім

іншій державі, іншому суспільстві. З розпадом Радянського Союзу було зламано доценту пов'язаний з ним суспільно-політичний лад, економічну систему, спосіб життя, ідеологію та комплекс духовних цінностей. Нове державне утворення у своїх базових документах, зокрема в Акті проголошення незалежності України, декларувало побудову самостійної української держави, на території якої мали чинність виключно Конституція та закони України [51]. Відтепер визначальними тенденціями розвитку суспільства стали демократичні перетворення, які охопили усі найбільш фундаментальні його сфери. Це стосувалося і системи освіти, яка, позбавившись комуністичних принципів та марксистсько-ленінського світобачення, почала набувати національного характеру. Над питаннями її подальшого розвитку працювали не лише державні та самоврядні інституції, але й активісти з громадського сектору, педагогічна та батьківська спільноти.

До певної міри виглядає символічно, але проголошення незалежності України збіглося з визначною подією в історії Хмельницького педагогічного училища. 12 жовтня 1991 р. педагогічний та студентський колектив навчального закладу святкували 70-ту річницю освітньої інституції. Основні урочистості відбулися в приміщенні обласного музично-драматичного театру ім. Г. Петровського. На святкування прибули випускники училища різних поколінь, ветерани училища, гості з педагогічних училищ регіону, інститутів та технікумів області, представники державних установ та громадських організацій.

Із доповіддю про загальний розвиток училища виступив директор М. Мельник. Він охарактеризував не лише якість підготовки майбутніх педагогів у стінах навчального закладу, але й окреслив ті вагомні завдання, над якими мав працювати увесь колектив. Директор озвучив десятки телеграм, які надійшли на адресу педагогічного училища від Міністерства освіти України, районних та міських відділів освіти, окремих педагогів, чия доля була безпосередньо пов'язана з навчальним закладом. На самому святкуванні освітян вітали заступник голови Хмельницької облдержадміністрації

П. Мажаров, завідувач обласним управлінням народної освіти М. Дарманський, голова обкому профспілки працівників освіти М. Токаренко, заступник голови Хмельницької міської ради А. Ярем'юк, ветеран училища, педагог-письменник М. Магера, численні гості та випускники [3, с. 61].

За умов демократизації, запровадження широкого курсу освітніх реформ, перебудови змісту та структури освіти, зміни її пріоритетів і шляхів розвитку відбувався подальший розвиток педагогічного училища. Як і раніше, колектив закладу працював над удосконаленням якості підготовки кадрів початкових класів загальноосвітніх шкіл та дошкільних закладів, але вже у світлі нових вимог. З цього часу зростає чисельність викладацького складу. Якщо в 1990 р. викладачів в училищі нараховувалось 140, то в 1995 р. – 164. В значній мірі успішному розв'язанню завдань, що стояли перед викладацьким і учнівським колективом сприяла діяльність адміністрації училища й, особисто, директора М. Мельника. Він кваліфіковано, толерантно із знанням справи вирішував питання організації навчально-виховного процесу, фінансово-господарські та інші проблеми.

На зорі незалежності України Хмельницьке педагогічне училище продовжувало підготовку фахівців на стаціонарному та заочному відділеннях за спеціальностями «Початкове навчання» (з додатковими спеціалізаціями «Організатор роботи з учнівськими об'єднаннями», «Керівник гуртка образотворчого мистецтва», «Вихователь групи продовженого дня», «Вчитель іноземної мови в початкових класах»), «Дошкільне виховання» (з додатковими спеціалізаціями «Вихователь-логопед», «Організатор фізичного виховання в дошкільних закладах», «Вихователь з правом навчання іноземної мови в дошкільному закладі» [15, с. 350]. Прикметно, що в 1991 р. в структурі педагогічного училища було відкрито музично-педагогічне відділення [16, с. 8], яке очолив кваліфікований педагог, досвідчений фахівець музичної справи В. Розгон. Утвердженню нового факультету сприяв факт побудови додаткових приміщень для індивідуальних занять музикою – нового хоркласу, чи не найкращого в місті.



Крім того, на заочному відділенні велася підготовка фахівців з дошкільного виховання на базі середньої школи.

Впродовж 1991-1995 рр. Хмельницьке педагогічне училище закінчило 2527 осіб, з них 468 випускників одержали дипломи з відзнакою. У 1995 р. вперше здійснено випуск на музично-педагогічному відділенні (25 осіб, з них 5 випускників отримали диплом з відзнакою). За цей же час 56 випускників училища вступили на стаціонарні відділення педагогічних інститутів та університетів. Успішність по навчальному закладу становила 98, 2-98, 8% при якісному показникові 60, 8-61, 7% [3, с. 63].

Про факт визнання Хмельницького педучилища як одного з найкращих серед педагогічних середніх спеціальних закладів України свідчило те, що воно стало базовим серед педагогічних училищ Західного регіону. Загалом до складу останнього входило 13 педагогічних училищ: Барське, Бродівське, Вінницьке, Володимир-Волинське, Дубнівське, Коломийське, Луцьке, Мукачівське, Самбірське, Сарненське, Хмельницьке, Чернівецьке та Чортківське [52, арк. 1].

У 1991 р. в його структурі працювало 12 методичних об'єднань викладачів: 1. Шкільної педагогіки та психології; 2. Української мови, літератури та методики викладання української мови; 3. Російської мови і літератури та методики викладання російської мови; 4. Математики, методики математики; 5. Природничих дисциплін і методики викладання природничих дисциплін; 6. Музики, співів, методики викладання музики і співів; 7. Практикуму в навчальних майстернях з методикою трудового навчання; 8. Дитячої літератури з практикумом по виразному читанню; 9. Фізичного виховання і методики фізвиховання; 10. Класних керівників і вихователів гуртожитків; 11. Образотворчого мистецтва; 12. Заступників директорів по навчально-виробничій роботі [52, арк. 3].

Вся робота методичної ради та робота методичних об'єднань спрямовувалась на удосконалення навчально-виховного процесу, піднесення науково-теоретичного та методичного рівня викладання на основі сучасних

досягнень психолого-педагогічних наук шляхом підвищення ефективності кожного уроку, оптимізації змісту, методів та прийомів, технології навчання, удосконалення методичного забезпечення навчальних предметів, підвищення професійної майстерності викладачів училища.

У своїй роботі більшість методичних об'єднань розглядали такі питання:

– перебудова навчально-виховної роботи в світлі концепції про національну школу, ідей народознавства, впровадження національних традицій українського народу;

– впровадження в практику активних форм і методів технології навчання;

– система роботи по проведенню практичних занять на уроках фахових дисциплін;

– поглиблення профорієнтаційної роботи;

– нові форми організації педагогічної практики;

– впровадження передового педагогічного досвіду;

– робота творчих груп викладачів і інші [52, арк. 4].

Обговорення винесених теоретичних питань завжди закінчувалося обміном досвіду викладачів, ознайомленням з методичним забезпеченням викладання відповідних предметів, відвідуванням і обговоренням відкритих уроків, позакласних заходів викладачів педучилища та практикантів у школі. Відбувалися цікаві зустрічі, бесіди, диспути за круглим столом, конференції тощо.

Зокрема, в Хмельницькому педагогічному училищі було проведено методичне об'єднання викладачів практикуму в навчальних майстернях з методикою трудового навчання. У ньому брали участь також голови предметних комісій Центрального регіону. Розглядався широкий спектр проблем: «Роль майстерні по обробці різних матеріалів у викладанні т/н в педучилищі», «Позакласна робота з т/н у педучилищі та початкових класах», «Обробка пластмас в курсі т/н в педучилищі», «Обробка металів в курсі викладання т/н», «Обробка фанери різанням в педучилищі та 3-4 класах

школи», «Вимоги до сучасного уроку», «Творчість народних умільців Поділля». Особливий інтерес у присутніх викликали позакласні заходи, де вони побачили творчість учнів і викладачів. Вони справді побували у творчій лабораторії. А круглий стіл у кімнаті творчості став місцем демонстрації уміння кожного викладача. Всім сподобалися вступні бесіди до окремих тем для педучилищ всіх регіонів України. Тут же було висловлено побажання тиражувати ці бесіди для всіх педучилищ [52, арк. 5].

Центром всієї методичної роботи серед педучилищ Західного регіону став методкабінет Хмельницького педагогічного училища. Тут розроблялись положення олімпіад, конкурсів, зосереджено сценарії багатьох вдалих виховних заходів, матеріали передового педагогічного досвіду викладачів Західного регіону, папки з роздатковими матеріалами, альбоми, буклети, матеріали стажування викладачів, методичні лабораторії. Поповнені матеріалами папки кожного педагогічного училища, папки з нестандартними формами роботи, особливо з питань народознавства.

Робота методичних об'єднань регіону сприяла теоретичному і практичному ознайомленню з новими формами і методами роботи фахових предметних комісій з проблем вдосконалення навчально-виховного процесу, сприяла поширенню передового педагогічного досвіду, стимулювала поліпшення роботи предметних комісій в училищах, підвищення теоретично-методичної фахової підготовки викладачів [52, арк. 8].

Поряд із нововведеннями, яких зазнав навчальний процес, новим змістом наповнювалася система виховної роботи. Понад 60% учнівського складу були охоплені в різноманітних гуртках, колективах художньої самодіяльності, в клубах і спортивних секціях. Активно діяли ансамбль баяністів-акордеоністів (керівник С. Заверуха), загальноучилищний хор (керівник В. Толстих), духовий оркестр (керівник І. Дубковецький), ансамбль бандуристів (керівник Г. Яковчук), вокальні ансамблі «Юність» (керівник А. Грищенко), «Ехо» (керівник О. Грудський), джаз-хор (керівник

Л. Іванішина), танцювальний ансамбль «Веснянка» (керівник Г. Нагуляк) та ін.

Вагоме місце відводилося спортивно-масовій та оздоровчій роботі. В училищі працювали секції з баскетболу, волейболу, легкої атлетики, настільного тенісу, лижних гонок та ін. Волейбольна та баскетбольна команди педагогічного училища в ці роки були володарями кубка вищих навчальних закладів першого та другого рівнів акредитації [3, с. 64].

10 жовтня 1996 р. Хмельницьке педагогічне училище очолив М. Дарманський. Це був період, коли навчальний заклад виступав однією із найбільших інституцій такого типу в Україні. Це відносилось і до кількості студентів, і до професійності викладацького складу, і до навчально-матеріальної бази закладу.

У цей же період у системі освіти України відбувалися серйозні зрушення. 24 травня 1997 р. Кабінет міністрів України ухвалив постанову «Про перелік напрямів і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями. Згідно цього нормативного документа в Україні запроваджувалася ступенева підготовка на рівні «молодший спеціаліст» - «бакалавр» - «спеціаліст» - «магістр» [53].

30 січня 1998 р. Кабінет міністрів України ухвалив нову постанову, яка затвердила положення про вищезазначені освітньо-кваліфікаційні рівні [54]. Дані документи дали можливість по-новому розглянути організацію фахової підготовки педагогів початкової ланки освіти і у зв'язку з цим розкрити нові перспективи розвитку навчального закладу, який носив назву «Хмельницьке педагогічне училище».

Під керівництвом М. Дарманського було розроблено та обговорено концепцію ступеневої підготовки вихователів дітей дошкільного віку, вчителів початкової школи, вчителів музики, етики і естетики й подано її на розгляд Хмельницької обласної державної адміністрації та обласної ради. Згодом М. Дарманський викладе цю концепцію у спеціальній праці [43].

Організатор освітнього процесу виходив з даних статистики, що освітньо-кваліфікаційний рівень працівників національного дошкілля та вчителів початкових класів значно нижчий від освітньо-кваліфікаційного рівня вчителів, що викладають основи наук у 5-11 класах загальноосвітніх шкіл. Значна частина цих педагогів мала освіту на рівні педагогічного училища і так вони працювали до виходу на пенсію. Відсутність у них вищої педагогічної освіти, таким чином, ставило їх у дещо «меншовартісне» становище порівняно з своїми колегами. Вони не мають можливості здобувати вищі категорії у процесі систематичної п'ятирічної атестації і, як наслідок, заробітна плата у них мала, низьким є також рівень їх пенсійного забезпечення.

Водночас, на переконання М. Дарманського, саме ця категорія формує фундамент усієї майбутньої системної освіти людини – дошкільну і початкову шкільну освіту. Тому вирішення проблеми підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня педагогів початкових ланок освіти стане запорукою значного покращення системи освіти в цілому.

Стосовно вчителів початкової школи перший висновок полягає у тому, що зростання їх долі із зазначеною вищою освітою уповільнилось. Це пов'язано з сильною конкуренцією з боку педучилищ, які випускають велику кількість даних педагогів.

Другий висновок зводиться до того, що для регіонів, в яких не здійснювалась дана вишівська освіта вчителів початкових класів, стійко зберігається і навіть збільшується суттєве відставання від середньо-республіканської частки цих працівників з вищою освітою III і IV рівнів акредитації [43, с. 3].

В Україні традиційно підготовка працівників дошкільних закладів та вчителів початкових класів здійснюють на відповідних відділеннях педагогічних училищ (на базі неповної середньої освіти – 9 кл.) та на факультетах педагогічних університетів та інститутів (на базі повної середньої освіти – 11 кл.). Практика підготовки педагогів початкової ланки освіти у

педагогічних училищах має в цілому значно триваліший в часі досвід реалізації, ніж на факультетах дошкільного виховання та початкового навчання в педагогічних інститутах. Досить тривалий час ведуться розмови про позитивні і негативні моменти одного і другого способів підготовки цих педагогів. Більшість науковців та педагогів-практиків схильні стверджувати, що у педагогічному училищі майбутні вихователі дітей дошкільного віку та вчителі початкової школи одержують більш ґрунтовну підготовку до роботи з дітьми, але рівень їхньої теоретичної психолого-педагогічної підготовки бажає бути кращим. У педагогічних інститутах ці педагоги одержують більш високий рівень теоретичної підготовки, але практична та методична готовність їх до проведення занять із дошкільниками та молодшими школярами є недостатньою. У ряді випадків у деяких регіонах відчувається навіть деяке «протистояння» педагогічних училищ і педагогічних факультетів педінститутів та університетів.

Процес підготовки фахівців початкової ланки освіти в Україні можна поліпшити, на думку М. Дарманського, здійснивши ряд заходів.

Перше. Доцільно запровадити фундаментальну підготовку вихователів дітей дошкільного віку та вчителів початкових класів у педагогічних інститутах та університетах на базі повної середньої освіти (11 кл.) за 4-річними однопрофільними навчальними планами. Це дасть змогу більш цілеспрямовано і поглиблено готувати цих педагогів і збільшити кількість годин їхньої практичної підготовки на базі навчальних закладів. Можна дати вчителю початкових класів поглиблено необхідні для школи знання із іноземної мови, образотворчого мистецтва, музики, фізкультури, хореографії, запровадивши на педагогічних факультетах додаткові спеціалізації (на зразок тих, що культивуються у педагогічних училищ) без збільшення терміну підготовки [43, с. 6].

Друге. Переглянути навчальні плани педагогічних училищ і педагогічних факультетів інститутів та університетів, здійснити їх корекцію з метою створення умов для продовження навчання «молодшими

спеціалістами» – випускниками педагогічних училищ за стаціонарною формою в інституті за системою ступеневої освіти і скороченими термінами. Тобто, після 4-х років навчання в педагогічному училищі «молодший спеціаліст» матиме змогу вступити на 3-й курс педагогічного факультету і ще за 1 рік навчання одержати освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр» і на 4-му курсі протягом наступного року – освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст» з повною вищою освітою. Тоді схема ступеневого навчання буде мати вигляд: 4 роки педагогічне училище «молодший спеціаліст» + 1 рік 3-й курс педагогічного інституту «Бакалавр» + 1 рік 4-й курс педагогічного інституту «спеціаліст» = 6 років.

Така схема за термінами узгоджується із схемою підготовки фахівців на педагогічних факультетах на базі середньої школи:

Середня школа 10 кл. + 11 кл. 2 роки + педагогічний факультет 4 роки = 6 років.

Третє. Ступеневу підготовку педагогів початкової освіти можна здійснювати на базі двох педагогічних навчальних закладів:

Педагогічне училище 4 роки «молодший спеціаліст» – педагогічний інститут 2 роки (1 рік «бакалавр» + 1 рік «спеціаліст»).

Педагогічний коледж 5 років (4 роки «молодший спеціаліст» + 1 рік «бакалавр») – педагогічний інститут 1 рік «спеціаліст» [43, с. 7].

Таку ступеневу підготовку можна здійснювати і на базі одного навчального закладу, як це робиться у Хмельницькому гуманітарно-педагогічному інституті. Тут здійснюється навчання педагогів на базі неповної середньої школи (9 кл.). Це є важливим для випускників сільських 9-річних шкіл. Разом з тим рання профадаптація до педагогічної професії з 15-16 років приносить свої позитивні результати.

Описану М. Дарманським систему ступеневої підготовки педагогів можна здійснювати для тих педагогічних спеціальностей, де відповідно до Постанови Кабінету міністрів України № 507 від 24 травня 1997 року визначені рівні молодших спеціалістів:

- дошкільне виховання;
- початкове навчання;
- соціальна педагогіка;
- образотворче мистецтво;
- фізична культура;
- трудове навчання;
- музика.

Реалізація ступеневої підготовки педагогічних кадрів принесе значний економічний ефект (за рахунок узгодження навчальних планів та скорочення термінів підготовки) без зниження якості навчання. Разом з тим підвищиться освітньо-кваліфікаційний рівень педагогів із цих важливих для школи напрямків з усіма позитивними наслідками для особистості вчителя.

Позитивне вирішення проблеми підвищення освітнього рівня педагогів вищезазначених спеціальностей можливе лише шляхом відкриття на базі великих педагогічних училищ і педагогічних коледжів спеціалізованих педагогічних інститутів та включення всіх інших вищих педагогічних навчальних закладів I-II рівнів акредитації у систему реалізації ступеневої підготовки педагогічних кадрів. Розпочинати цю роботу необхідно із розробки концептуальних положень своїх дій. «Концепція діяльності вищого навчального закладу» є обов'язково-необхідним документом при проходженні процесу ліцензування та акредитації. Така «Концепція» була розроблена і затверджена вченою радою навчального закладу 28 серпня 2000 р. [43, с. 10]. Вона мала наступні розділи:

- Обґрунтування доцільності функціонування в регіоні інституту та напрямів і спеціальностей підготовки кадрів в ньому.
- Принципи організації та зміст навчально-виховного процесу.
- Умови та напрями наукової діяльності інституту.
- Управління навчально-виховним процесом та його кадрове забезпечення.
- Фінансово-господарське забезпечення навчально-виховного процесу.



Керівництво Хмельницької області підтримало пропозицію щодо організації ступеневої підготовки фахівців за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями на базі одного навчального закладу і як потребу трансформаційного перетворення Хмельницького педагогічного училища в педагогічний коледж.

На ім'я Міністра освіти і науки України В. Кременя з цього приводу були надіслані листи від голови Хмельницької обласної державної адміністрації В. Лундишева та голови Хмельницької обласної ради М. Приступи. Варто зазначити, що обласна рада, її депутатський склад, виконавча влада області підтримали ідею створення в м. Хмельницькому вищого педагогічного навчального закладу, на базі якого можна здійснювати фахову підготовку педагогів початкової ланки освіти за більш вигідною для бюджету економічною та змістовно-педагогічною системою.

Міністерство освіти і науки України підтримало пропозиції Хмельницької обласної державної адміністрації та обласної ради щодо реорганізації Хмельницького педучилища спочатку в педагогічний коледж, а потім – в гуманітарно-педагогічний інститут. На засіданні урядового комітету з цієї проблеми, який проводився під головуванням віце-прем'єра міністра України М. Жулинського, Міністр освіти і науки В. Кремень зазначив, що це єдиний прецедент в Україні, коли Хмельницька обласна держадміністрація та обласна рада підставляють своє плече і виділяють кошти з місцевого бюджету для розвитку вищої педагогічної освіти в регіоні.

Рішення Державної акредитаційної комісії про зміну статусу і назви Хмельницького педагогічного училища на Хмельницький педагогічний коледж відбулося 6 липня 1999 р. [3, с. 68]. На підставі цього документу голова Хмельницької обласної державної адміністрації В. Лундишев 26 квітня 2000 р. підписав розпорядження «Про реорганізацію Хмельницького педагогічного училища в Хмельницький гуманітарно-педагогічний коледж» [3, с. 72]. 29 листопада 2000 р. Кабінет міністрів України ухвалив постанову «Про утворення Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту». У ній,

зокрема, стверджується: «Прийняти пропозицію Міністерства освіти і науки, погоджену з Міністерством економіки, Міністерством фінансів, Міністерством юстиції, Хмельницькою обласною радою та Хмельницькою обласною державною адміністрацією, про утворення Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту на базі Хмельницького гуманітарно-педагогічного коледжу, що ліквідується.

Взяти до відома, що утворення зазначеного Інституту здійснюється в межах асигнувань, передбачених Хмельницьким обласним бюджетом на підготовку кадрів.

Установити, що студенти Хмельницького гуманітарно-педагогічного коледжу продовжують навчання у Хмельницькому гуманітарно-педагогічному інституті» [55].

Ідею відкриття Хмельницького педагогічного коледжу і далі перетворення його в гуманітарно-педагогічний інститут підтримали дійсний член Академії педагогічних наук України М. Фоменко, перший заступник Міністра освіти і науки України В. Зайчук, заступники Міністра освіти і науки України В. Богомолів та Б. Холод. Досить велику роботу з підтримки проекту постанови Кабінету міністрів України щодо відкриття Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту було проведено відповідальними працівниками Кабінету міністрів України В. Заїкою, М. Олексійком, Т. Антонюком. Багато зусиль в цьому плані доклало управління освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації та особисто його керівник В. Войтенко [15, с. 351].

До позитивного рішення про трансформацію навчального закладу долучився і перший Президент України Л. Кравчук. Він особисто побував у навчальному закладі, побачив перспективність такого кроку для всієї професійної освіти України і всебічно підтримав пропозиції Хмельницької обласної державної адміністрації, обласної ради та Міністерства освіти і науки України [3, с. 66].

Навесні 2004 р. М. Дарманський, з огляду на стан здоров'я, вийшов на пенсію. За п'ятирічний термін перебування на посаді він зробив багато для розвитку навчального закладу, сприяв його утвердженню в статусі вищої педагогічної інституції. У липні 2004 р. новим керівником інституту обрано В. Береку.

Трансформаційні процеси, пов'язані зі статусом вищого навчального закладу, на цьому не завершилися. Ухвалою двадцять першої сесії четвертого скликання Хмельницької обласної ради від 1 лютого 2006 р. № 15-21/2006 Хмельницький гуманітарно-педагогічний інститут перетворено в Хмельницьку гуманітарно-педагогічну академію [16, с. 8]. 27 листопада 2007 р. вищий навчальний заклад акредитовано за IV рівнем акредитації [15, с. 352].

У червні 2009 р. ректором академії було обрано доктора педагогічних наук, професора І. Шоробуру. Структура навчального закладу у цей період формувалася з 3 факультетів, 11 кафедр. Основним базовим структурним підрозділом академії є педагогічний коледж.

В академії та її структурному підрозділі ведеться підготовка фахівців з вищою освітою за двома напрямками та шістьма спеціальностями за I-IV рівнями акредитації, за IV рівнем акредитовані такі спеціальності: 8.000009 «Управління навчальним закладом», 8.010101 «Дошкільне виховання», 8.010102 «Початкове навчання», 8.010103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Музика».

У 2008 р. навчальний заклад успішно пройшов повторну акредитацію за III ОКР – спеціаліст за спеціальністю 7.030502 «Філолог. Викладач англійської (німецької) мови та літератури» та за IV ОКР, обсяги прийому студентів збільшені відповідно до потреб регіону.

25 червня 2007 р. наказом № 537 Міністерство освіти і науки України дозволило Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії відкрити разову аспірантуру за спеціальністю 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти».

У 2007 р. заснований і виданий перший випуск збірника наукових праць «Педагогічний дискурс» (спільно з Інститутом педагогіки Академії педагогічних наук України). Постановою Президії ВАК України від 9 квітня 2008 р. збірник наукових праць включено до переліку наукових фахових видань ВАК України у галузі «Педагогічні науки».

Таким чином, педагогічний колектив Хмельницького педагогічного училища цілковито підтримав Акт проголошення незалежності України. В навчальному закладі проводилась інтенсивна робота з переведення навчального процесу на національний ґрунт. Освітня інституція стала базовою у Західному регіоні держави. Тут проводилися різноманітні заходи, метою яких було поліпшення методик підготовки майбутніх вчителів початкових класів та дошкільного виховання.

Нова сторінка історії навчального закладу розпочинається із приходом до керівництва М. Дарманського. Базуючись на змінах нормативного поля, яке регламентувало процес підготовки педагогічних працівників, він ініціював низку принципових змін, в результаті яких педагогічне училище послідовно пройшло процедуру реорганізації в гуманітарно-педагогічний коледж, потому в гуманітарно-педагогічний інститут і, врешті, в гуманітарно-педагогічну академію. Це надало можливості для подальшого розвитку навчального закладу шляхом відкриття нових спеціальностей.

## РОЗДІЛ 2

### ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

#### 2.1 Загальна характеристика основних інституцій навчального закладу, професорсько-викладацького складу та студентського контингенту

*Органи управління академією.*

З метою забезпечення потреб Хмельниччини у висококваліфікованих вчителів, передусім для початкової школи та дошкільних закладів, та всебічного розвитку наукових досліджень, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія об'єднує у своїй структурі факультети, коледж, лабораторії, Центр дослідження історії освіти Поділля та інші підрозділи.

Згідно зі Статутом академії найвищим колегіальним органом самоврядування навчального закладу є загальні збори трудового колективу, які власне затверджували Статут академії, вносили до нього зміни та доповнення, розглядали проєкт колективного договору та схвалювали його, визначали кандидатуру на посаду ректора і обирали керівника, заслуховували щорічно звіти ректора і приймали з цього приводу рішення, розглядали інші питання академічного життя [56].

Як правило, головою загальних зборів трудового колективу був ректор навчального закладу.

Вчена рада Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії є постійно діючим дорадчим органом. Вона розглядає найважливіші питання організації навчально-виховного процесу, наукових досліджень, економічного і соціального розвитку академії, вирішує питання створення, ліквідації та реорганізації факультетів, кафедр, лабораторій, Центрів та інших структурних підрозділів.

Вчена рада рекомендувала педагогічних і науково-педагогічних працівників до присвоєння їм кваліфікаційних, педагогічних та вчених звань, визначала напрямки використання фондів соціального розвитку та фондів матеріального стимулювання, представляла працівників навчального закладу до нагородження державними нагородами, відзначення державними та іншими преміями, присвоювала почесні звання тощо.

До складу Вченої ради академії входять ректор, який виконує функції голови, проректори, декани факультетів, керівники окремих підрозділів, представники кафедр [56, с. 5].

Ректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії обирався за конкурсом і призначався на посаду рішенням Хмельницькою обласною радою шляхом укладання з ним контракту. З 2004 р. до 2009 р. ректором навчального закладу був доктор педагогічних наук, професор В. Берека, з 2009 р. ректором академії неодноразово переобиралася доктор педагогічних наук, професор І. Шоробура [16, с. 8].

Згідно зі Статутом ректор має право діяти від імені академії і несе повну відповідальність за результати її роботи. Ректор представляє інтереси навчального закладу в усіх органах, установах, організаціях і підприємствах, видає накази та організовує роботу всіх органів управління академією, дає розпорядження з усіх напрямків діяльності навчального закладу, щорічно звітує на загальних зборах трудового колективу, приймає та звільняє з роботи співробітників академії, укладає господарські та інші угоди, визначає службові обов'язки кожного з проректорів, передаючи їм частину своїх повноважень, відповідає за виконання колективного договору зі співробітниками академії.

Для оперативного розгляду та обговорення організаційних питань щотижня в академії проводяться засідання ректорату. До складу цього органу входять ректор, проректори, декани, керівники структурних підрозділів, голова профспілкового комітету. Рішення ректорату мають рекомендаційний характер [56, с. 7].

Керівництво факультетом здійснює декан. Він безпосередньо керує навчально-методичною, науково-дослідною та господарсько-виробничою діяльністю факультету, забезпечує спільно з кафедрами матеріально-технічну базу навчального процесу та наукових досліджень, організовує вивчення практичної роботи випускників факультету і піклується щодо їх працевлаштування, сприяє розвитку нових форм навчальної та науково-виробничої діяльності факультету.

Основною ланкою організації навчального процесу і наукових досліджень в академії виступає кафедра. Вона створюється наказом ректора на подання декана факультету за рішенням Вченої ради академії.

Кафедра організовує і здійснює навчально-виховну і методичну роботу, визначає напрямки своєї наукової роботи і організовує наукові дослідження, проводить роботу щодо підвищення кваліфікації викладачів і співробітників, розробляє обсяг педагогічних доручень між викладачами тощо. Керівництво діяльністю кафедри здійснює завідувач, який обирається членами кафедри і затверджується вченою радою академії і наказом ректора [56, с. 9].

Академія має розгалужену форму студентського самоврядування. Їхня структура та порядок роботи затверджуються на загальних зборах (конференціях) студентів навчального закладу або факультетів, які й були найвищими органами студентського самоврядування.

Впродовж останнього десятиліття структура Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії зазнавала змін: відбувалася реорганізація факультетів, створювалися нові центри, в рамках факультетів відкривалися нові кафедри. Цього вимагали нові економічні та соціальні умови життя академії, потреби розвитку вищої школи.

На сьогодні академічна структура виглядає наступним чином. В структурі навчального закладу діє 3 факультети (дошкільної освіти та психології, початкової освіти та філології і гуманітарний) та 14 кафедр:

1. Кафедра дошкільної педагогіки, психології та фахових методик.
2. Кафедра психології.

3. Кафедра менеджменту освіти та педагогіки вищої школи.
4. Кафедра педагогіки.
5. Кафедра української мови та літератури.
6. Кафедра іноземних мов.
7. Кафедра природничо-математичних дисциплін.
8. Кафедра суспільних дисциплін.
9. Кафедра культурології та зарубіжної літератури.
10. Кафедра музикознавства, інструментальної підготовки та методики музичної освіти.
11. Кафедра туризму, теорії і методики фізичної культури та валеології.
12. Кафедра образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та технологій.
13. Кафедра хореографії.
14. Кафедра вокалу та диригентсько-хорових дисциплін [57, с. 12].

Крім того, з метою реалізації наукових напрямів діяльності в навчальному закладі створено:

Регіональну лабораторію професійної ступеневої підготовки педагогів початкової ланки освіти Інституту професійної освіти та освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Регіональну лабораторію соціально-педагогічних проблем адаптації студентів до навчання в умовах їх ступеневої підготовки у педагогічному закладі вищої освіти Університету менеджменту освіти НАПН України. Регіональну лабораторію проблем філософії освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

Подільське відділення Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М.Т. Рильського НАН України.

Лабораторію педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського.

Лабораторію Гуманної педагогіки.

Лабораторію наукових досліджень розвитку освіти на Поділлі імені М. М. Дарманського.



Лабораторія Нової української школи.

Лабораторію геральдики.

Центр дослідженні історії освіти Поділля Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України [57, с. 13–14].

Таким чином, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія на початку ХХІ ст. є навчальним і науковим закладом з досить розгалуженою структурою, покликаною забезпечити навчально-методичну, наукову і виховну роботу, створити необхідні умови для успішного навчання студентів, плідної педагогічної та наукової роботи професорсько-викладацького складу.

#### *Кадровий склад співробітників академії.*

Станом на 2014/15 навчальний рік в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії налічувалося 245 штатних науково-педагогічних працівників. Чотири співробітники мали науковий ступінь доктора педагогічних наук та один – доктора філологічних наук. П'ять співробітників були в статусі професора.

Науковий ступінь кандидата наук мав 71 співробітник (із них 38 осіб – кандидатів педагогічних наук, 8 осіб – кандидатів філологічних наук, 7 осіб – кандидатів історичних наук, 6 осіб – кандидатів філософських наук, 5 осіб – кандидатів з мистецтвознавства, 3 осіб – кандидатів психологічних наук, 1 – кандидат сільськогосподарських наук, 1 – кандидат економічних наук, 1 – кандидат з фізичного виховання і спорту і 1 – кандидат географічних наук).

У цьому ж навчальному році 1 співробітник працював на посаді професора, 49 – мали звання доцента та ще 17 осіб працювали на посаді доцента. Отже, загальна кількість співробітників із науковими ступеніми та вченими званнями становила 74 особи, що складало 30% від загальної кількості штатних науково-педагогічних працівників [58, с. 8-9].

У 2022/23 навчальному році в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії працювало 204 кваліфікованих науково-педагогічних працівники. Із них дванадцять співробітників мало науковий ступінь доктора наук (з них –

11 осіб – доктори педагогічних наук та 1 співробітник – доктор філософських наук).

Вчене звання професора мали 13 співробітників академії. 91 особа мала науковий ступінь кандидата наук (з них – 54 кандидати педагогічних наук, 12 кандидатів філологічних наук, 6 кандидатів історичних наук, 7 кандидатів філософських наук, 6 кандидатів з мистецтвознавства, 5 кандидатів психологічних наук, 1 кандидат економічних наук). Вчене звання доцента мали 78 співробітників академії [57, с. 23].

Отже, загальна кількість викладачів з науковими ступенями та вченими званнями становить 103 особи, що складає 64% від загальної кількості штатних науково-педагогічних працівників. Із 204 штатних науково-педагогічних працівників:

- член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України (Шоробура Інна Михайлівна); – академік Академії наук вищої освіти України (Шоробура Інна Михайлівна);
- академік Української технологічної академії по відділенню «Соціально-гуманітарні технології (Шоробура Інна Михайлівна);
- член-кореспондент Міжнародної Академії Козацтва (Шоробура Інна Михайлівна);
- 3 заслужені діячі науки і техніки України (Шоробура Інна Михайлівна, Пехота Олена Миколаївна, Галус Олександр Мар'янович);
- 2 заслужених працівників освіти України (Романишина Людмила Михайлівна, Ільїнський Валентин Михайлович);
- 1 заслужений артист України (Дорофєєв Олександр Ілліч);
- 3 заслужених діяча мистецтв України (Цмур Ігор Іванович, Бучківська Галина Вікентіївна, Греськова Валентина Вікентіївна);
- 2 члени Національної Спілки майстрів народного мистецтва України (Бучківська Галина Вікентіївна, Греськова Валентина Вікентіївна);
- заслужений артист України (Єфімчук Олена Миколаївна);
- майстер спорту міжнародного класу (Бортюк Олександр Степанович);

- майстер спорту України (Хмара Марина Анатоліївна);
- Мозолев О. М. – майстер спорту ССРСР з воєнно-спортивного єдиноборства [57, с. 23–24].

Кадрове питання – одне з найскладніших у діяльності факультетів, кафедр та інших структурних підрозділів. Основні орієнтири цієї політики впродовж останнього десятиліття залишалися незмінними. Це, зокрема, збереження високої питомої ваги кандидатів і особливо докторів наук, стимулювання творчої роботи над дисертаційними дослідженнями, створення для цього необхідних умов, сприяння захисту дисертацій. Це також допомога в підвищенні кваліфікації в різноманітних сучасних формах, усіляке сприяння творчому зростанню науково-педагогічних працівників, пошук і залучення до навчального процесу і наукової роботи талановитої обдарованої молоді, забезпечення інтелектуальної і моральної спадкоємності, добрих традицій, збереження у своїх колективах ділової і творчої атмосфери.

#### *Науково-дослідна робота в академії.*

Одним із основних напрямків діяльності Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії є організація і проведення наукових досліджень. Серед основних завдань науково-дослідної роботи – розвиток історико-педагогічних досліджень, які сприяли б кращій організації навчального процесу, забезпечували його предметними та змістовними студіями.

Наукові дослідження в академії проводилися за планами, затвердженими Вченою радою академії, а також за планами робіт окремих кафедр. Станом на червень 2015 р. у навчальному закладі було зареєстровано та одержали державні номери 13 науково-дослідних робіт: «Культурно-освітня діяльність просвітницьких товариств на Поділлі в кінці XIX – на початку XX століття» (кер. І. М. Шоробура).

«Розвиток шкільної природничої освіти на Правобережній Україні (XIX-XX ст.)» (кер. І. М. Шоробура).

«Організація педагогічного процесу у вечірніх загальноосвітніх школах України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» (кер. І. М. Шоробура).

«Управління процесом професійної адаптації особистості у системі неперервної педагогічної освіти» (кер. О. М. Галус).

«Інновації у виховному процесі ВНЗ» (кер. В. І. Слюзко).

«Професійна ступенева підготовка педагогів початкової ланки освіти» (кер. В. Є. Берека).

«Розвиток творчої особистості студента в системі ступеневої педагогічної освіти» (кер. Г. В. Бучківська).

«Педагогічні умови діяльності дитячих та молодіжних громадських об'єднань в Україні (ХХ – початок ХХІ століття)» (кер. Г. В. Бучківська).

«Педагогічні умови превентивного виховання дітей-сиріт в Україні (20-ті роки – початок 90-х років ХХ століття)» (кер. Г. В. Бучківська).

«Громадська, педагогічна та мистецька діяльність В.М.Гагенмейстера (1887-1938) на Поділлі» (кер. В. В. Греськова).

«Розвиток освіти у країнах Європейського Союзу» (кер. Б. С. Кришук).

«Роль особи в історії розвитку педагогічної науки» (кер. О. М. Галус).

«Управління освітніми процесами у вищих навчальних закладах» (кер. О. М. Галус) [58, с. 18].

Важливим напрямом наукової роботи академії є видання збірника наукових праць «Педагогічний дискурс», який започатковано у 2007 році і видається спільно з Інститутом педагогіки НАПН України. Збірник зареєстровано у Міністерстві юстиції України як друкований засіб масової інформації (отримано в свідоцтво про реєстрацію, відповідно до вимог наукометричних баз розширено склад редакційної ради шляхом введення іноземних фахівців, отримано номер ISSN для друкованої та електронної версій збірника).

Важливим напрямом роботи є включення збірника «Педагогічний дискурс» до міжнародних науко метричних баз. Так, станом на сьогодні він представлений у: Google Academy, Open Academic Index Journal, Research

Bible, CiteFactor, Universal Impact Factor, Index Copernicus. Проводиться робота щодо включення збірника до баз – Ulrich's Periodicals Directory, Directory of Open Access Journal, Український індекс наукового цитування.

Крім «Педагогічного дискурсу» в навчальному закладі видаються також «Філологічний дискурс», «Актуальні питання мистецької педагогіки», збірник праць молодих вчених «Наукові записки» та студентська газета «Науковий вісник», заснована ще в 2008 р. [59, арк. 5].

Впродовж багатьох років, а власне з 2008 р., Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія співпрацює з Хмельницьким територіальним відділенням Малої академії наук. На базі навчального закладу постійно проводиться II етап Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук.

В академії доволі продуктивно функціонують шість наукових шкіл під керівництвом провідних науковців:

1. «Розвиток сучасного вітчизняного та закордонного менеджменту освіти», науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України Інна Михайлівна Шоробура;

2. «Інноваційні педагогічні технології в організації навчального процесу в середній і вищій школі», науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Людмила Михайлівна Романишина;

3. «Технологізація шкільної та педагогічної освіти», науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Олена Миколаївна Пехота;

4. «Педагогічне управління освітніми процесами у закладах освіти», науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Олександр Мар'янович Галус;

5. «Теоретико-методологічні основи професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в закладах вищої освіти», науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Лариса Володимирівна Зданевич;

б. «Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи», науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Оксана Леонідівна Шквир [57, с. 33].

*Навчально-методична робота.*

Навчально-методичний відділ академії є одним із структурних підрозділів, які забезпечують організацію навчального процесу в закладі. Відділ реалізує функції організації, планування та контролю навчально-методичної роботи, готує звіти з питань своєї діяльності та діяльності академії в цілому для Міністерства освіти і науки України, департаменту освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації, працює у тісній взаємодії з адміністрацією академії, деканатами, кафедрами та іншими підрозділами закладу [60, с. 43].

Метою навчального процесу в академії було надання випускникам вищої освіти відповідно до загальновизнаних світових стандартів. Навчальний процес в навчальному закладі ґрунтувався на принципах науковості, гуманізму, демократизму, незалежності від впливу політичних партій і громадських організацій.

Зміст організаційно-навчальної роботи в академії обумовлювався необхідністю повного виконання навчальних робочих планів, формування у студентів уміння працювати самостійно та відповідально, забезпечення повсякденного поєднання в єдиному процесі навчально-виховної та науково-дослідної роботи.

У забезпеченні навчального процесу в академії на першому місці стояла навчально-методична робота, яка в на початку ХХІ ст. проходила під знаком оновлення і поступового переходу до ступеневої системи вищої освіти. В умовах посилення конкуренції на ринку праці ішлося не про підготовку вправного виконавця, а про ініціативного фахівця, який мав діяти в умовах конкуренції, здатного бачити проблеми і самостійно знаходити шляхи їх подолання. Правильна організація методичного забезпечення навчального процесу була найважливішою умовою його ефективності. Цьому питанню

велику увагу приділяли Вчена рада академії та навчально-методичний відділ. Останнім була проведена значна робота з організації навчально-методичної діяльності, співпраця з кафедрами та цикловими комісіями академії, робота з планування та обліку навантаження викладачів, підвищення кваліфікації викладачів та організаційна робота [58, с. 67].

Навчально-методична робота протягом 2022/2023 навчального року здійснювалася за такими напрямками:

1. Навчально-методичні публікації;
2. Стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників кафедр;
3. Залучення професіоналів галуззі, науково-педагогічних працівників інших ЗВО, роботодавців до гостьових лекцій;
4. Проектна діяльність кафедр;
5. Підготовка та участь здобувачів в олімпіадах/конкурсах;
6. Проведення курсів підвищення кваліфікації працівникам галуззі;
7. Обговорення освітньо-професійних програм та рекомендацій щодо їх удосконалення [57, с. 37].

#### *Бібліотека навчального закладу.*

Бібліотека Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії функціонує як окремий структурний підрозділ, і здійснює свою діяльність відповідно до завдань, що стоять перед академією в цілому. Бібліотека виконує інформаційну, бібліографічну, довідкову функції. За період своєї діяльності вона не раз доводила, що працює для читача і разом з ним. Основним напрямом роботи є забезпечення навчального процесу науковою, навчальною та методичною літературою. Працівники відділу виконують запити користувачів, постійно працюють над удосконаленням обслуговування.

Бібліотека має значний педагогічний потенціал. Це, зокрема:

– книжкові фонди – 124968 примірники (за цільовим призначенням: наукові – 2933; навчальна – 71372; літературно-художня – 48256, іноземної –

1566, рідкісних – 25); 80 тис. в активному використанні, інші резервні, орієнтовані на навчальні потреби;

- довідково-бібліографічний апарат, який сприяє самоосвіті;

- обладнання – автоматизована бібліотечно-інформаційна система (АІБС) складається з локальної мережі бібліотеки, одного серверу та 8 персональних комп'ютерів;

- веб-сайт бібліотеки академії;

- на партнерських відносинах зареєстровані у електронній бібліотеці України ELibUkr, завдяки чому створений інституційний репозитарій (електронний архів власних праць науково-педагогічних працівників навчального закладу);

- плазмовий телевізор, що подарували для читального залу студенти випускних груп факультету ПО, дає можливість проведення як конференцій, так і інших масових заходів на більш високому та якісному рівні [58, с. 54].

Наукова діяльність бібліотеки реалізується шляхом:

- \* інформування викладачів, аспірантів та магістрантів академії з актуальних для них проблем;

- \* бібліографування творчого доробку працівників академії, укладання та видання бібліографічних покажчиків;

- \* участі в наукових конференціях, семінарах, презентаціях в академії;

- \* соціологічних досліджень думки користувачів та бібліотечних працівників;

- \* аналізу діяльності підрозділів бібліотеки та окремих процесів;

- \* реферування наукового видання «Педагогічний дискурс»;

- \* шифрування збірників, статей, дисертацій, науково-методичних посібників викладачів академії [58, с. 56].

Створено власні інформаційні ресурси на допомогу навчальному процесу та науковій роботі академії, що сприяють ефективному пошуку інформації, це:

- База даних «Праці вчених академії» – публікації викладачів



відображають наукову та педагогічну діяльність професорсько-викладацького складу.

База даних «Публікації про академію» містить інформацію про діяльність Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

База даних «Дисертацій та авторефератів» – представлені дисертації та автореферати.

База даних «Книгозабезпеченість навчального процесу» – дає об'єктивну і повну інформацію про книго забезпеченість навчальних дисциплін (факультет – кафедра – література по дисципліні, де кожне видання підпорядковане дисципліні, спеціальності, кафедрі).

#### *Міжнародні зв'язки.*

Колектив Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії прагне не лише національного визнання, а й високого міжнародного статусу. Саме тому міжнародна діяльність є одним із пріоритетних напрямів розвитку академії. 2013-2014 н.р. приніс пожвавлення у співпрацю із закордонними партнерами. Хмельницькою гуманітарно-педагогічною академією підписано угоди із зарубіжними освітніми організаціями: Академією імені Яна Длугоша в місті Ченстохова (м. Ченстохова, Польща), Бендерським педагогічним коледжем (м. Бендери, Молодова); Житомирським державним педагогічним університетом імені Івана Франка (м. Житомир); Закарпатським Угорським інститутом імені Ференца Ракоці II (м. Берегово); Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України (м. Київ); Інститутом психології імені Г. С. Костюка НАПН України (м. Київ); Маріямпольським коледжем (м. Маріямполе, Литва); Республіканським вищим навчальним закладом «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта, АР Крим); Центральним інститутом післядипломної педагогічної освіти Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України (м. Київ) та ін.) [58, с. 34].

Науково-педагогічні працівники та здобувачі вищої освіти академії беруть участь у міжнародних програмах, проектах, проходять стажування у

зарубіжних закладах вищої освіти та наукових установах. Зокрема, у 2022/2023 навчальному році представники колективу брали участь у наступних заходах:

– *міжнародних проєктах*: «Promote Wellbeing», Румунія; «Gender Equality Literacy», Німеччина; «Opinion Independence in the Digital World», Італія; «Sustainable diet for Sustainable climate», Туреччина, Анталія; «Sustainable Youth», Туреччина, Мерсін; «Шкільний вчитель нового покоління» для викладачів англійської мови та методики навчання англійської мови (Британської Ради та МОН України); Еразмус+ KA107 Міжнародна академічна мобільність з Mus Alparslan University (Turkey) Project Number 2020-1-TR01-KA107-087039; «Проектний підхід в організації навчального процесу в закладах освіти Фінляндії» (Фінляндія); «Міжкультурна комунікація та зіткнення ідентичностей. Європа між свободою та безпекою» (Німеччина) тощо;

– *міжнародних програмах*: «Теоретико-методичні засади розвитку менеджменту навчального закладу в сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі» (Польща), «Науково-методичне забезпечення інноваційних процесів у викладанні навчальних предметів «українська література», «українська мова» у вищій школі» (Польща), «Організація навчального процесу, програми підготовки, інноваційні технології та наукова робота» (Польща), «Підвищення кваліфікації та міжнародне стажування для освітян і науковців (Україна – Польща – Німеччина – Франція - Фінляндія);

– *міжнародних тренінгах*: «Інтернаціоналізація закладів освіти як обов'язкова передумова успішної грантової діяльності» (Фундація Central European Academy Studies and Certification (CEASC)); «2 Окталіз – мотивація Ю-Кай Чоу і емоції Роберта Плутчіка як самотренування XXI ст. упродовж життя» (Греція) та інші.

У рамках угоди між Академією та Cambridge Club (офіційним екзаменаційним і підготовчим центром Кембриджського Університету UA037, офіційним партнером Cambridge University Press (Educational Partner))

проводиться міжнародна сертифікація на рівень володіння англійською мовою як викладачів, так і здобувачів. [57, с. 15–16].

*Волонтерська діяльність колективу Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.*

З часу оголошення воєнного стану, керуючись Кодексом цивільного захисту України (№ 1259-ІХ від 19. 02. 2021 р.), указами Президента України щодо запровадження та продовження строку дії воєнного стану в Україні, розпорядженням Кабінету України Міністрів України від 28 грудня 2021 р. № 1742-р «Про затвердження плану основних заходів цивільного захисту на 2022 рік», галузевого плану основних заходів цивільного захисту Міністерства освіти й науки України на 2022 рік, Плану основних заходів територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту у 2023 році, Організаційно-методичних вказівок з підготовки населення Хмельницької області до дій у надзвичайних ситуаціях на 2022-2023 роки, Плану основних заходів цивільного захисту територіальної підсистеми єдиної системи цивільного захисту на 2023 рік, Плану першочергових заходів Департаменту освіти й науки Хмельницької облдержадміністрації з організації цивільного захисту в закладах освіти області та Плану першочергових заходів ХГПА з організації цивільного захисту на 2023 рік ректоратом було видано ряд наказів і розпоряджень щодо перебудови навчально-виховного процесу, роботи усіх служб академії в умовах воєнного стану.

З перших днів працівники й студенти активно включилися у різноманітні акції, волонтерські проекти, спрямовані на допомогу Збройним Силам України.

Робота велася за такими напрямками:

- 1) Організація навчально-виховної роботи закладу в умовах воєнного стану.
- 2) Допомога Збройним Силам України.
- 3) Допомога вимушено переселеним особам.

4) Навчально-просвітницька робота серед евакуйованого та місцевого населення безпосередньо і через соціальні мережі [57, с. 19].

З першого дня неоголошеної війни викладачі й студенти організовували збір коштів на закупівлю засобів захисту, взуття, білизну для воїнів. Коштами колективу були закуплені бронежилети, тактичні рукавиці, біноклі, професійний БПЛА, тактичні рюкзаки, медикаменти, продукти тощо. Протягом війни щоденно плетуться маскувальні сітки. Всього передано військовим більше 500 маскувальних сіток. Студенти й викладачі шиють маскувальний одяг для ЗСУ, так звані «кікімори».

Військовозобов'язані викладачі та студенти виконують свій громадянський обов'язок стосовно захисту України як на полях військових дій, так і в територіальній обороні та волонтерському русі [57, с. 20].

Навчальний заклад бере посильну участь у наданні допомоги тимчасово переселеним особам. Зокрема, відразу після широкомасштабного вторгнення РФ в Україну в гуртожитку академії проживало трохи більше 700 переселенців. На сьогодні багато з них виїхало, але в гуртожитку залишається понад 50 студентів, евакуйованих з Бахмута, та близько 40 осіб біженців. Для них в студентській їдальні організовано безкоштовне харчування коштом колективу. Для дітей і дорослих закуплені продукти й засоби індивідуальної гігієни. Для тимчасово переміщених осіб та їх дітей на території академії проводяться спортивно-масові, навчально-розвиваючі та розважально-ігрові заходи [57, с. 20].

## **2.2 Діяльність факультетів у період надзвичайних викликів**

*Факультет дошкільної освіти та психології.*

90-ті рр. ХХ ст. – кризові роки суспільного дошкільного виховання, що і відзначилося на системі підготовки фахівців. Тоді зменшився ліцензований обсяг – 60 (50 (бюджет)+10 (контракт) осіб, який є стабільним і до сьогодні.

У 1998 р. у зв'язку з виходом Постанови КМ України «Про ступеневу освіту» Хмельницьке педучилище під вмілим керівництвом М. М. Дарманського почало втілювати її в життя через оновлення навчальних планів і програм, складання освітньо-професійних програм та освітньо-кваліфікаційних характеристик тощо. З 2000 р. на факультеті тоді дошкільного виховання розпочалась підготовка фахівців дошкільної освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» та «спеціаліст». Сьогодні для дошкільної освіти готують фахівців за 3-ма ступенями освіти: «фаховий молодший бакалавр», «бакалавр», «магістр». На фаховій передвищій освіті з основною кваліфікацією поєднується освоєння однієї з додаткових спеціалізацій: соціальний педагог дошкільної освіти, сімейний педагог, вчитель іноземної (англійської) мови в дошкільних навчальних закладах та у початковій школі, вихователь логопедичних груп, організатор фізичного виховання.

Наказом по ХГПА № 256 від 23 грудня 2019 р. факультет дошкільної освіти перейменовано на факультет дошкільної освіти та психології [16, с. 97].

Навчальний процес на факультеті забезпечують викладачі 10 кафедр, з них 3 кафедри є структурним підрозділом факультету, а саме: випускова кафедра спеціальності 012 Дошкільна освіта всіх освітніх рівнів – кафедра дошкільної педагогіки, психології та фахових методик (завідувач кафедри Л. В. Зданевич, доктор педагогічних наук, професор), випускова кафедра спеціальностей 073 Менеджмент і 011 Освітні, педагогічні науки – кафедра менеджменту та педагогіки вищої школи (завідувач – І. М. Дарманська, доктор педагогічних наук, професор), випускова кафедра спеціальності 053 Психологія – (завідувач кафедри Л. М. Мотозюк, кандидат психологічних наук, доцент).

На трьох кафедрах факультету працює 42 викладачі, з них: 5 докторів наук, професорів, 21 кандидат наук, доцент, 12 старших викладачів [16, с. 98].

Викладачами факультету створюється потужна науково-методична база для вдосконалення освітнього процесу відповідно до сучасних вимог

входження в європейський освітній простір: розроблено навчальні та робочі програми до кожної дисципліни навчального плану, методичні рекомендації до семінарських, практичних, лабораторних занять, самостійної роботи студентів, критерії оцінювання знань в умовах кредитно-трансферної системи навчання. Працюють викладачі над створенням та випуском науково-методичних посібників, курсів лекцій для студентів очної та заочної форм навчання. Наукові статті викладачів публікуються у фахових журналах, наукових збірниках та збірниках конференцій і семінарів.

На факультеті постійно проводяться предметні олімпіади з української та іноземної мов, математики, хімії, дисциплін психолого-педагогічного циклу, а також студентські науково-практичні конференції. На високому науково-практичному рівні проведено студентські міжвузівські науково-практичні конференції, присвячені педагогічній спадщині Н. Лубенець, А. Макаренка, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського, а також основним проблемам освіти. Студенти факультету беруть участь у міжнародних та всеукраїнських студентських конференціях, є активними учасниками Всеукраїнських олімпіад зі спеціальності та конкурсів наукових робіт, займають призові місця.

Студенти – активні учасники управлінської діяльності на факультеті та в академії. Активно працює старостат і студентська рада факультету. Студентська рада активно співпрацює з радами інших ЗВО, а саме: Вінницький та Уманський гуманітарно-педагогічні коледжі, Кременецька гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка, Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II та ін. [16, с. 98]

Постійними є зустрічі ректорату і деканату зі студентами, на яких вирішуються життєві проблеми, де студенти діляться своїми планами, а ректорат і деканат уважно вислуховують зауваження, пропозиції і жодне з них не залишається поза увагою. Студенти факультету розуміють, що зміна статусу навчального закладу вимагає багато перетворень в усіх сферах діяльності, і тому ними зініційовано спонсорську допомогу на облаштування

музею історії академії, допомогу дітям дитячого будинку.

На факультеті налагоджено волонтерську роботу. Частими гостями з конкретною допомогою в організації дозвілля волонтери факультету є у закладах дошкільної освіти міста, Дитячому будинку, Центрі реабілітації «Родинний затишок», в школі для дітей з особливими потребами. Студенти беруть активну участь в обговоренні освітніх програм з усіх спеціальностей, активно співпрацюють зі стейкхолдерами.

Позитивні зміни у фізичне виховання студентів факультету вніс тренажерний комплекс, в якому проходять заняття з фізичної культури. Ці заняття стали бажаними, цікавими і дещо вплинули на зменшення кількості звільнення студентів від занять фізичної культури. Студенти беруть участь у спортивних змаганнях.

Студенти не лише навчаються, відвідують клуби і гуртки, а й беруть активну участь у художній самодіяльності. Традицією для факультету став огляд-конкурс художньої самодіяльності серед груп, який з квітня 2006 р. присвячується пам'яті почесного ректора навчального закладу М. Дарманського. Студенти є активними учасниками хору факультету «Райдуга», яким керує старший викладач В. Д. Мелешко. Гордістю факультету є народний аматорський колектив «Подільські музики» (керівник старший викладач С. В. Пазій).

На факультеті налагоджена тісна співпраця з батьками студентів стосовно зміцнення дисципліни, поліпшення успішності, організації дозвілля молоді, облаштування умов проживання в студентському гуртожитку, який сьогодні, завдяки адміністрації академії і родин студентів, має нове обличчя і забезпечує позитивний емоційно-психологічний комфорт побуту студентів.

Традицією стало проведення тижня факультету, де кожен студент має можливість показати свій талант, зробити корисну справу, організувати дозвілля, урізноманітнити і доповнити життя факультету. Тиждень факультету – це вимір знань, виховних цінностей, креативності, любові до професії та людей, талантів, вміння організуватися. У рамках тижнів факультету

проведено багато різноманітних заходів, які відображають різні види діяльності факультету: день відкритих дверей, день самоврядування, зустріч з діячами освіти та випускниками, засідання батьківської вітальні, ярмарок педагогічних ідей та ін. [16, с. 99].

Факультет дошкільної освіти та психології академії – це сучасний науково-освітній центр, для якого характерні фундаментальність та системність знань, інтеграція освіти і науки, інноваційні перетворення, повага до особистості кожного, взаємодопомога і взаємовиручка, доброчинність і толерантність.

Попереду в студентів факультету ще багато незавершених справ, але головне для них – оволодівати професійними знаннями, вміннями, навичками самостійної роботи з першоджерелами, підручниками та методичною літературою і ніколи не забувати свою альма-матер – Хмельницьку гуманітарно-педагогічну академію, факультет дошкільної освіти та психології.

#### *Факультет початкової освіти та філології.*

Сьогодні освітній процес на факультеті забезпечують майже 200 викладачів з 11 кафедр. Серед них 18 докторів наук, 55 – кандидатів наук, 79 магістрів.

На факультеті безпосередньо функціонує 4 кафедри (кафедри педагогіки, української мови і літератури, іноземних мов, природничо-математичних дисциплін), на яких працює 72 викладачі, з них: 7 докторів наук, професорів, 36 кандидатів наук, доцентів, 18 старших викладачів [16, с. 112].

Викладачі факультету беруть участь у науковому проєкті обґрунтування, розробки та впровадження змісту, педагогічних умов та шляхів ступеневої освіти педагогів за спеціальністю «Початкова освіта», схваленому Вченою радою Інституту педагогіки і психології професійної освіти НАПН України.

Колектив факультету працює над виконанням Державних науково-дослідних робіт за темами:



1. Розвиток освіти у країнах Європейського Союзу (державний реєстраційний номер 0114U005427) – керівник Б.С. Крищук.

2. Професійна підготовка соціального педагога та соціального працівника в закладах вищої освіти: теорія і практика (державний реєстраційний номер: 0120U104357) – керівник Н. А. Сівак.

3. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів у контексті впровадження Концепції Нової української школи: реалії та перспективи (державний реєстраційний номер: 0120U104358) – керівник Н. В. Казакова.

Викладачі факультету початкової освіти та філології разом зі здобувачами вищої освіти є учасниками проєктів та експериментів, зокрема міжнародних:

– проєкт «Шкільний вчитель нового покоління» (Британська рада; МОН України);

– проєкт «Лідерські курси» (США, Фонд сприяння демократії Посольства США, Хмельницька обласна ГО Подільський центр «Гендерна рада»);

– міжнародний проєкт «Мережа Соціально-спортивних шкіл в Україні від Фонду Реал Мадрид та ГО «Епіцентр дітям»;

– експеримент всеукраїнського рівня «Формальна, неформальна, інформальна освіти у професійному вдосконаленні вчителів», який проводиться на базі навчально-виховного комплексу № 9 м. Хмельницького;

– експериментальний проєкт «Система гуманної педагогіки в системі освіти», який проводиться на базі ЗОШ І-ІІІ ст. №22 м. Хмельницького

– міжнародний проєкт Еразмус+ КА2 «Молодіжні ради – радники та активісти. Молодіжне самоврядування» (Грузія, м. Тбілісі, м. Бакуріані, 2020 р) [16, с. 113].

Викладачі плідно співпрацюють із представництвом Pearson Education в Україні, беруть участь в семінарах і конференціях, які проводять: компанія «Лінгвіст» спільно з Cambridge University Press, міжнародна професійна

організація викладачів англійської мови TESOL, Британська Рада, Goethe-Institut та Hueber-Verlag. Студенти напряму «Мова та література (англійська/німецька)» беруть активну участь у програмах міжнародного культурного обміну студентів «Work & Travel USA», «Au pair» (Німеччина, Австрія).

Майбутні педагоги є активним членами студентського наукового товариства. Традиційними стали студентські науково-практичні конференції, за матеріалами яких щорічно видаються збірники наукових праць. Це допомагає здобувати перемогу на всеукраїнських та регіональних конкурсах наукових робіт і олімпіадах. До послуг талановитої студентської молоді факультету – творчі клуби, гуртки, студії спортивні секції.

Особливою повагою серед громади міста та області користуються волонтери факультету, яких на благодійні та вкрай потрібні справи надихають викладачі, громадські активісти, лідери студентського самоврядування.

Колективом факультету реалізовано більше 300 добродійних проєктів для молодих людей з обмеженими можливостями, дітей-сиріт, учасників бойових дій, внутрішньо переміщених осіб Хмельницької області та України.

На факультеті початкової освіти та філології здійснюється підготовка студентів за спеціальностями: 013 Початкова освіта – фахова передвища освіта, бакалаврський і магістерський рівні вищої освіти, 014 Середня освіта (Українська мова і література; Мова і література (англійська)) – бакалаврський і магістерський рівні вищої освіти, 014 Середня освіта (Мова і література (німецька); Інформатика) – бакалаврський рівень вищої освіти [16, с. 114].

За роки функціонування факультетом випущено більше 10 тисяч фахівців освіти, для яких альма-матер стала тією домівкою, де живе дух юності, компетентності, романтики, оптимізму, надії та мудрості. Багато з них стали заслуженими учителями, видатними вченими, гордістю не лише факультету, закладу, міста, області, а й усієї країни.

#### *Гуманітарний факультет.*

Проголошені у 1991 р. демократичні цінності в державі стали

визначальними для колективу педучилища, яким керував тоді висококваліфікований, з багаторічним педагогічним і керівним досвідом роботи М. П. Мельник.

Перехідні роки в житті суспільства завжди проходять складно, піддаються різноманітним ерозійним процесам. Винятком не стало і педучилище. Однак й за цих умов відбулося не згорання роботи, а, навпаки, училище успішно розвивалося, нарощувало темпи професійного зростання. У 1991 р. відбулося відкриття музично-педагогічного відділення, що збіглося з визначною подією в історії педучилища – його 70-тою річницею. Його поява була зумовлена викликом часу і потребою загальноосвітніх шкіл в учителях музики, а дошкільних закладів – у музичних керівниках. Очолив відділення досвідчений фахівець своєї справи, кваліфікований педагог, неординарна й мудра людина В. Г. Розгон [61].

Утвердженню нового відділення, нової спеціальності сприяв проект побудови додаткових приміщень для індивідуальних занять. Таке розширення матеріально-технічної бази вимагало чималих капіталовкладень. Однак завдяки наполегливості керівництва тогочасної адміністрації училища ці перешкоди було подолано. Матеріально-технічна база поповнилася новими музичними інструментами – фортепіано, баяни, бандури тощо, і з 1 вересня 1991 р. в стінах училища з'явилися студенти (26 чол.) спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти. Музика». Куратором першої академічної групи став В. Ф. Баюн, старостою С. В. Коханська (нині викладач факультету).

Поряд із нововведеннями, яких зазнавав навчальний процес, та відкриттям нової спеціальності розширилися можливості освітнього процесу, що поповнився новим змістом та новими напрямками. У закладі почало виривати мистецтво, формуватися філософія мистецтва, етики та естетики. Свідченням цього стала активна діяльність ансамблю баяністів-акордеоністів (керівник С. І. Заверуха); зведений хор (керівник В. Ф. Толстих); духовий оркестр (керівник І. В. Дубковецький); ансамбль бандуристів (керівник

Г. В. Яківчук); вокальні ансамблі: «Юність» (керівник А. Н. Грищенко), «Ехо» (керівник О. В. Грудський), джаз-хор (керівник Л. Т. Іванішина), танцювальний ансамбль «Веснянка» (керівник Г. В. Нагуляк) [16, с. 132].

Варто відзначити, що у стінах Хмельницького педагогічного училища до відкриття музичної спеціальності діяв ансамбль народних інструментів «Славичі», який був утворений у 1989 р. викладачами училища (художній керівник колективу В. Л. Общанський – нині заслужений працівник культури України). Ансамбль відзначився високою виконавською майстерністю, різноманітним репертуаром. Сьогодні вокально-інструментальний репертуар ансамблю налічує близько 50 творів.

У 1992 р. з'явився студентський жіночий вокальний квартет у складі Ж. Королівської, Л. Сербіної, С. Ткаченко, В. Тракало. Поряд зі студентами активно діяли і викладачі – цього ж року утворилося академічне тріо «Камертон» у складі викладачів Г. В. Яківчук, Л. С. Дубецької, Н. І. Іліницької. Їх згуртувала спільна праця і любов до пісні, до академічного виконавства. Основу репертуару, що постійно розширюється у жанровому діапазоні, склали обробки народних пісень, пісні подільських авторів, відомі «золоті шлягери» України, класичні та нові високохудожні композиції, написані місцевими авторами спеціально для «Камертона» [16, с. 132].

З перших місяців функціонування тріо стало постійним учасником урочисто-святкових та навчально-просвітницьких заходів, різних камерних зустрічей тощо. Географію виступів «Камертону», окрім рідного Поділля, утворили також Київ, Житомир, Вінниця, Умань, Дубно, Свалява, Рівне, Радивилів. Колектив є неодноразовим лауреатом всеукраїнських пісенних конкурсів.

1991–1993 рр. стали роками визнання студентів музично-педагогічного відділення. Адже студенти-учасниці квартету (художній керівник Р. Т. Талашок) вперше взяли участь у Всеукраїнському пісенному фестивалі «Буковинський жайвір» (м. Чернівці), на якому вибороли Першу премію у

номінації «Вокальний ансамбль». У той час відбулося заснування жіночого хору, художнім керівником став Є. П. Чалий, пізніше Л. Т. Іванішина.

Під керівництвом В. Ф. Толстих зародився академічний хор, створений у 1993 р. зусиллями і палким бажанням викладачів-музикантів та за підтримки адміністрації закладу. У 1997 р. хору було присвоєно звання народного та перейменовано у «народну академічну хорову капелу». Того ж року колектив став лауреатом Всеукраїнського фестивалю-конкурсу самодіяльних хорових колективів профспілок України, а В. Ф. Толстих отримав диплом I ступеня у номінації «Кращий наставник молоді в освітньому закладі». Численні виступи хорової капели у телепрограмах, святкових заходах навчального закладу, міста та області засвідчили високу виконавську майстерність студентського колективу, незважаючи на постійну плинність його учасників [16, с. 133].

Віктор Федорович велику увагу приділяв підбору репертуару. Він наполегливо працював, скрупульозно добираючи нові, цікаві та сучасні твори, робив сам аранжування. Репертуар хору різноплановий та складається з обробок народних пісень, духовних піснеспівів, творів українських та зарубіжних композиторів. Вимагаючи від хорового колективу злагожденості та легкості звучання, інтонаційної чистоти, передачі яскравого художнього образу, керівник часто підкреслював, що однією із заporук натхненного виконання є абсолютна єдність думки в інтерпретації твору диригента і виконавців.

Варто відзначити, що після смерті В. Ф. Толстих народна академічна капела удостоєна імені свого першого художнього керівника, фундатора, людини, музика для якої була сенсом життя. У 2008 р. колектив очолила молодий фахівець Р. С. Гуцал та концертмейстер І. В. Каленик, а з 2014 р. Н. І. Журавльова [61].

Протягом 1993-1999 рр. на базі відділення був заснований і успішно функціонував мішаний хор викладачів – художній керівник В. Г. Розгон.

Зважаючи на швидкий розвиток відділення – збільшенням студентів, викладачів, враховуючи вимоги спеціальності, перед адміністрацією закладу

постала нагальна потреба збільшення площ для індивідуальних занять (введення додаткового приміщення з класами для індивідуальних занять студентів, хоромим та хореографічними залами). Розширення навчально-матеріальної бази відділення сприяло підвищенню якості підготовки спеціалістів. Свідченням цього є участь і перемога студентів відділення у різноманітних конкурсах з музичного мистецтва.

У 1995 р. здійснено перший випуск студентів музично-педагогічного відділення в кількості 25 осіб, 5 з них отримали дипломи з відзнакою (С. В. Коханська, О. О. Катриченко, О. В. Осіпова, В. Ю. Тракало, С. М. Царук) [61].

Перші випускники відділення переконливо довели свою професійну спроможність. Про це свідчить той факт, що із 25 випускників 18 працюють за обраним фахом, шестеро з них – у рідній альма-матері – академії: Ж. Б. Лук'янова, С. В. Коханська, Ю. М. Найда – викладачі на кафедрі інструментально-виконавських дисциплін; Л. П. Сербіна-Лукасюк, В. Ю. Найда, С. М. Царук – викладачі кафедри вокалу та диригентсько-хорових дисциплін, яку очолює С. М. Царук.

З 1995 р. у педучилищі творчо працює ансамбль танцю «Василечки» (керівник О. П. Попик). У репертуарі ансамблю – танці, композиції, хореографічні мініатюри з народного побуту Поділля та інших регіонів України. Ансамбль вражає захопленістю і безпосередністю учасників, високою технікою, злагодженістю рухів та художнім смаком [16, с. 134].

10 жовтня 1996 р. в педучилищі відбулися чергові кадрові зміни. Директора училища М. П. Мельника, котрий очолював колектив протягом 11 років, змінив М. М. Дарманський, прихід якого відкрив нові сторінки в історії навчального закладу.

Протягом 1997-1998 рр. викладачами відділення були додатково створені такі колективи: студентський жіночий ансамбль «Веснянка» (художній керівник В. Ф. Баюн), клуб «Фольклор-спосіб життя» та фольклорний гурт «Троїсті музики» (художній керівник Г. В. Яківчук).

У зв'язку із запровадженням ступеневої підготовки на рівні «молодший спеціаліст»—«бакалавр»—«спеціаліст»—«магістр» адміністрація та колектив закладу по-новому підійшли до організації фахової підготовки педагогів початкової ланки освіти, що в свою чергу розкрило серйозні перспективи дальшого розвитку навчального закладу.

Керівництво області підтримало пропозицію колективу закладу, ініційовану М. М. Дарманським, щодо організації ступеневої підготовки вищезазначених фахівців за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями в навчальному закладі з наступним трансформаційним перетворенням педучилища в педколедж і далі – в гуманітарно-педагогічний інститут.

У результаті такої реорганізації значно активізувалася концертно-виконавська практика студентів та викладачів. Вони брали активну участь у роботі творчих колективів, гастролювали із сольними номерами, накопичували концертний репертуар та виступали в різних мистецьких заходах.

Запрошені на роботу до інституту першим його ректором М. М. Дарманським народні артисти України М. О. Балема та В. В. Ярецький у 2000 р. сформували художній колектив, який понад 10 років був окрасою інституту, а згодом академії. Колектив назвали театр музики і пісні «Розмай», який поєднав у собі музику, співу, сценічну майстерність, творчість [16, с. 135].

Поряд із такими трансформаціями змін зазнала і сама структура навчального закладу: відділення були переформатовані у факультети. Так утворився музично-педагогічний факультет. Першим деканом музично-педагогічного факультету був В. Г. Розгон (2006–2007 рр.). У 2006 р. був перейменований у факультет мистецтв, який очолив кандидат педагогічних наук О. І. Попик (2007–2011 рр.), з 2011 р. до 2020 р. факультет очолив доктор філософських наук, професор О. С. Поліщук при якому в силу відповідних модернізаційних процесів у сфері вищої освіти факультет мистецтв

перейменовано на гуманітарний факультет. З 01 вересня 2020 р. по теперішній час факультет очолює доктор педагогічних наук, професор Г. В. Бучківська.

2005 рік у житті факультету академії ознаменувався появою нових спеціальностей: «Педагогіка і методика середньої освіти. Образотворче мистецтво» та «Педагогіка і методика середньої освіти. Хореографія».

Це сприяло трансформації музично-педагогічного факультету у факультет мистецтв. У цьому ж році, відповідно до нормативних вимог МОН України, що ставляться до підготовки бакалаврів і магістрів, було утворено кафедру теорії та методики мистецтв, яку очолив кандидат педагогічних наук О. І. Попик [16, с. 136].

Відкриття нових спеціальностей на факультеті наповнило його зміст новими напрямками у сфері мистецтва, розширило мистецький світогляд, що значно збагачувало внутрішній світ студентів.

У 2007 р. у керівництві факультету сталися зміни. На посаду декана факультету мистецтв було призначено О. І. Попика, який на той час першим на факультеті успішно захистив кандидатську дисертацію і отримав науковий ступінь кандидата педагогічних наук. У цьому ж році успішно захистили кандидатські дисертації ще два викладачі факультету М. А. Михаськова та Н. С. Іліницька.

Новий важливий етап у житті навчального закладу ознаменований обранням на посаду ректора академії І. М. Шоробури (2009 р.). Очолюваний нею колектив узяв курс на дальше удосконалення освітнього процесу, посилення кадрового потенціалу і наукової діяльності викладачів, підвищення рейтингу академії, виведення її на рівень провідних вищих педагогічних навчальних закладів України [15, с. 352].

Вступивши в нову епоху свого функціонування, викладачі факультету добре розуміли, які відповідальні та складні завдання ставляться перед ними. Особливий акцент зробили на підготовку кадрів вищої школи, однак це аж ніяк не означало, що поза їх увагою залишалася культурно-освітня діяльність зі студентами. Викладачами факультету мистецтв проводяться концерти,



лекторії, знімаються теле- і радіопередачі тощо. Викладачі разом із своїми вихованцями стають відомими не лише в місті, а й в області, Україні та за її межами. Свідченням цього є участь студентів факультету мистецтв у регіональних, всеукраїнських і міжнародних конкурсах.

Протягом 2009-2016 рр. викладацький склад факультету мистецтв порадував колектив академії чотирнадцятьма захистами кандидатських дисертацій у галузі педагогіки та мистецтвознавства: Н. А. Туровська, О. О. Морозова, Ю. М. Найда, О. А. Барицька, Р. С. Гуцал, Г. В. Яківчук, І. А. Гавран, В. Ю. Найда, С. М. Царук, М. В. Ярова, К. П. Івахова, Ю. В. Поплавська-Мельниченко, О. В. Драган. Склад викладачів факультету поповнився заслуженим артистом України О. І. Дорофєєвим та заслуженим діячем мистецтв України І. І. Цмуром, звання заслуженого працівника культури отримав викладач В. Л. Общанський, заслуженого художника України – Л. Л. Шерстинюк [60, с. 56].

Підготовку фахівців з образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва забезпечували викладачі відповідної випускової кафедри (завідувач кафедри – к. пед. н., доц. Г. В. Бучківська). Тут функціонує музей народного декоративно-ужиткового мистецтва, працюють такі об'єднання: гурток народних ремесел (керівник Г. В. Бучківська), студія ландшафтного дизайну (керівник В. П. Халайцян), центр мистецтва та дизайну (керівник О. С. Підгурський), студія вітражного розпису (керівник О. М. Мозолюк), школа українського етнодизайну (керівник В. В. Греськова), школа садово-паркового мистецтва (керівник А. М. Слюзко), гурток «Великодні фантазії» (керівник А. А. Григор'єва), гурток «Витинанка» (керівник З. Д. Блажеєва) [16, с. 137].

Підготовку фахівців зі спеціальності «Хореографія» здійснюється на рівні вищої освіти «бакалавра». Предмети професійного спрямування викладаються на кафедрі хореографії (завідувач кафедри – кандидат філологічних наук, доцент Л. В. Павлішена). Головним стратегічним завданням концепції цієї спеціальності є підготовка висококваліфікованого

педагога-хореографа, керівника дитячого хореографічного колективу, розширення та збагачення хореографічної практики студентів, створення безперервної підготовки бакалаврів для установ, різних типів і видів загальноосвітніх шкіл. На кафедрі хореографії діє народний ансамбль танцю «Василечки» (керівник О. П. Попик), зразкова студія-лабораторія «Василинки» (керівник Л. М. Дриваленко).

Підготовку фахівців зі спеціальності «Музичне мистецтво» здійснюється на рівнях молодшого спеціаліста, бакалавра, магістра. Навчально-виховний процес спеціальності забезпечує випускова кафедра теорії та методики музичного мистецтва (завідувач кафедри – доктор педагогічних наук, доцент М. А. Михаськова).

Поряд з цими кафедрами на факультеті діє кафедра культурології та зарубіжної літератури (завідувач кандидат філософських наук, доцент І. Б. Слоневська) [16, с. 138].

Маючи великий потенціал у сфері мистецтва, культури, зважаючи на матеріально-технічну базу та кадровий потенціал, вивчивши ринок праці і потребу в кадрах у 2016 р., за ініціативи декана факультету О. С. Поліщука та підтримки завідувача кафедри культурології та зарубіжної літератури І. Б. Слоневської було прийнято рішення про ліцензування за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти спеціальності 034 Культурологія з ліцензованим обсягом 30 осіб. У цьому ж році було здійснено перший набір.

У 2018 р. на факультеті було відкрито ще одну нову спеціальність 025 Музичне мистецтво. У січні 2020 р. до факультету мистецтв приєдналися ще 2 спеціальності 014 Середня освіта (Історія) та 242 Туризм. У зв'язку з цим факультет мистецтв був перейменований у гуманітарний [16, с. 138].

Поряд із активною виконавською діяльністю викладачі факультету займаються науковою роботою – видають друком навчальні програми з предметів, методичні та репертуарні посібники, хрестоматії, друкують статті в наукових журналах, періодичній пресі тощо. Чимало викладачів керують дипломними роботами студентів факультету, що вимагає від них ґрунтовних

знань, вмінь, наукового підходу. Вони публікують наукові статті, беруть участь у всеукраїнських та міжнародних конференціях. Студенти факультету ведуть активне творче життя: беруть участь у концертах, музичних лекторіях, звітах кафедр, підвищують свою майстерність в різних творчих колективах.

З 1 вересня 2020 р. факультет очолює доктор педагогічних наук, професор, Заслужений діяч мистецтв України Г. В. Бучківська.

На даному етапі гуманітарний факультет здійснює підготовку за 7 спеціальностями: 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво), 014 Середня освіта (Історія), 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), 025 Музичне мистецтво, 024 Хореографія, 034 Культурологія, 242 Туризм.

На сьогоднішній день професорсько-викладацький склад гуманітарного факультету налічує: трьох професорів, докторів наук; 35 кандидатів наук, доцентів; 9 діячів освіти, культури, спорту; 60 викладачів-методистів; 13 старших викладачів, 5 аспірантів [16, с. 139].

Навчання здобувачів освіти забезпечує 8 кафедр: суспільних дисциплін (доцент В. М. Островий), туризму, теорії і методики фізичної культури та валеології (доцент Л. А. Гуцал), образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та технологій (професор В. В. Греськова), культурології та зарубіжної літератури (доцент І. Б. Слоневська), хореографії (доцент Л. В. Павлішена), теорії та методики музичного мистецтва (доцент М. А. Михаськова), вокалу та диригентсько-хорових дисциплін (доцент С. М. Царук), інструментально-виконавських дисциплін (доцент Н. С. Іліницька).

## ВИСНОВКИ

Одним з найактуальніших завдань молодій Українській державі стало створення національної концепції освіти, що спиралася б на досягнення світового досвіду. Стратегічними цілями цієї концепції є побудова національної системи освіти, формування творчої особистості, розвиток освіти на основі сучасних технологій, органічне поєднання освіти з національними традиціями, культурою. Над практичною реалізацією цих завдань працює колектив Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, однієї з найдавніших інституцій Подільського краю, що спеціалізується на підготовці вчительських кадрів.

У дослідженні констатовано, що аналіз історико-педагогічної літератури про розвиток навчального закладу на сучасному етапі поступу, дозволяє зробити висновок про наявність чималого доробку напрацювань, в яких міститься цінна та змістовна інформація з історії Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії та її структурних попередників. Рівень наукової розробки окремих питань заслуговує на серйозне до себе ставлення. Передусім це відноситься до визначеності хронологічних етапів розвитку навчального закладу, персоніфікації його викладацького складу та студентського контингенту, окреслені навчальних дисциплін, які опановували слухачі у різні історичні періоди розвитку закладу та чимало інших. Однак, при цьому маємо підстави визнати, що на сьогодні все ще залишається низка проблемних питань, які чекають свого подальшого дослідження та концептуального осмислення. Цей фактор, наразі з іншими вагомими для нас чинниками, зумовив потребу провести значну евристичну роботу із пошуку матеріалів з метою комплексного дослідження історії Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії на сучасному етапі.

У магістерській роботі доведено, що педагогічний колектив Хмельницького педагогічного училища цілковито підтримав Акт проголошення незалежності України. В навчальному закладі проводилась

інтенсивна робота з переведення навчального процесу на національний ґрунт. Освітня інституція стала базовою у Західному регіоні держави. Тут проводилися різноманітні заходи, метою яких було поліпшення методик підготовки майбутніх вчителів початкових класів та дошкільного виховання.

Нова сторінка історії навчального закладу розпочалася із приходом до керівництва М. Дарманського. Базуючись на змінах нормативного поля, яке регламентувало процес підготовки педагогічних працівників, він ініціював низку принципових змін, в результаті яких педагогічне училище послідовно пройшло процедуру реорганізації в гуманітарно-педагогічний коледж, потому в гуманітарно-педагогічний інститут і, врешті, в гуманітарно-педагогічну академію. Це надало можливості для подальшого розвитку навчального закладу шляхом відкриття нових спеціальностей.

У дослідженні проаналізовано загальні характеристики основних структурних підрозділів навчального закладу, кількісні та якісні параметри професорсько-викладацького складу та студентського контингенту. Встановлено, що найвищим колегіальним органом самоврядування Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії є загальні збори трудового колективу, які вирішують питання принципово важливого характеру.

Констатовано, що постійно діючим дорадчим органом навчального закладу виступає Вчена рада. Вона розглядає найважливіші питання організації навчально-виховного процесу, наукових досліджень, економічного і соціального розвитку академії, вирішує питання створення, ліквідації та реорганізації факультетів, кафедр, лабораторій, Центрів та інших структурних підрозділів.

Керівництво факультетом здійснює декан. Він безпосередньо керує навчально-методичною, науково-дослідною та господарсько-виробничою діяльністю факультету, забезпечує спільно з кафедрами матеріально-технічну базу навчального процесу. Основною ланкою організації навчального процесу і наукових досліджень в академії виступає кафедра. Вона створюється наказом ректора на подання декана факультету за рішенням Вченої ради академії.

Встановлено, що основні орієнтири кадрової політики впродовж останнього десятиліття залишалися незмінними. Це, зокрема, збереження високої питомої ваги кандидатів і особливо докторів наук, стимулювання творчої роботи над дисертаційними дослідженнями, створення для цього необхідних умов, сприяння захисту дисертацій.

Доведено, що метою навчального процесу в академії було надання випускникам вищої освіти відповідно до загальноєвропейських світових стандартів. Навчальний процес в навчальному закладі ґрунтувався на принципах науковості, гуманізму, демократизму, незалежності від впливу політичних партій і громадських організацій.

Показано, що в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії професорсько-викладацьким складом і студентством провадиться велика науково-дослідницька робота. Це відноситься до функціонування інститутів докторантури, аспірантури, видання фахових наукових збірників, проведення міжнародних, всеукраїнських та регіональних конференцій.

У магістерській роботі стверджено, що колектив навчального закладу прагне не лише до національного визнання, а й високого міжнародного статусу. Саме тому міжнародна діяльність є одним із пріоритетних напрямів розвитку академії. На сьогодні підписані десятки договорів про співпрацю із українськими та закордонними партнерами. Колектив академії бере участь у різних міжнародних проєктах, програмах та тренінгах.

Проаналізовано основну діяльність факультету дошкільної освіти та психології, факультету початкової освіти та філології і гуманітарного факультету.

Проведено аналіз діяльності колективу Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії у волонтерському русі, охарактеризовано основні напрямки допомоги Збройним Силам України та показано інструменти надання ефективної опіки тимчасово переселеним особам.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ільїнський В. М. Хмельницьке педагогічне училище – кузня вчительських кадрів середньої кваліфікації на Поділлі. *Культура Поділля: історія і сучасність*: збірник наук. праць. Хмельницький, 1993. С. 44–46.
2. «Історія Хмельницького педагогічного училища 1971–1990 роки». Хмельницький, 1990. 46 с.
3. Дарманський М. М., Телячий Ю. В., Шумлянська Л. Ф. 80 років освітнього шляху. Сторінки історії Хмельницького педучилища, педколеджу, гуманітарно педагогічного інституту. Хмельницький: Поділля, 2001. 132 с.
4. Телячий Ю. В. Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія: сторінки історії освітнього шляху (1921–2006 рр.). *85 років освітнього шляху. Сторінки історії Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*: Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (5-6 жовтня 2006 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова), О. М. Галус, В. І. Плахтій та ін. Хмельницький: ред.-вид. відділ ХГПА, 2006. С. 5–8.
5. Мельник М. Роль педагогічного училища у становленні гуманітарно-педагогічного коледжу, інституту, академії. *85 років освітнього шляху. Сторінки історії Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*: Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (5-6 жовтня 2006 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова), О. М. Галус, В. І. Плахтій та ін. Хмельницький: ред.-вид. відділ ХГПА, 2006. С. 8–11.
6. Пісоцька Л. Становлення факультету дошкільного виховання Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. *85 років освітнього шляху. Сторінки історії Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*: Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (5-6 жовтня 2006 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова), О. М. Галус, В. І. Плахтій та ін. Хмельницький: ред.-вид. відділ ХГПА, 2006. С. 11–15.
7. Ящук І. Розвиток факультету початкового навчання крізь нашарування століть. *85 років освітнього шляху. Сторінки історії*

*Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії: Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (5-6 жовтня 2006 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова), О. М. Галус, В. І. Плахтій та ін. Хмельницький: ред.-вид. відділ ХГПА, 2006. С. 15–17.*

8. Розгон В. Факультету мистецтв – п'ятнадцять років. *85 років освітнього шляху. Сторінки історії Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії: Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (5-6 жовтня 2006 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова), О. М. Галус, В. І. Плахтій та ін. Хмельницький: ред.-вид. відділ ХГПА, 2006. С. 17–19.*

9. Попик Н. Заочна освіта: пошуки шляхів вдосконалення. *85 років освітнього шляху. Сторінки історії Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії: Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (5-6 жовтня 2006 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова), О. М. Галус, В. І. Плахтій та ін. Хмельницький: ред.-вид. відділ ХГПА, 2006. С. 19–21.*

10. Телячий Ю. В. Науково-педагогічна співпраця Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії з культурно-освітніми закладами Республіки Польща. *Освіта, наука і культура на Хмельниччині (до 75-річчя утворення Хмельницької області): матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 27 вересня 2012 р.) / ред. кол.: І. М. Шоробура (голова), О. М. Галус, В. І. Слюзко та ін. Хмельницький: ХГПА, 2012. С. 31–34.*

11. Пісоцька Л. С. Підготовка майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в умовах освітнього простору Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії: історія і сьогодення. *Освіта, наука і культура на Хмельниччині (до 75-річчя утворення Хмельницької області): матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 27 вересня 2012 р.) / ред. кол.: І. М. Шоробура (голова), О. М. Галус, В. І. Слюзко та ін. Хмельницький: ХГПА, 2012. С. 202–206.*

12. Іліницька Н. С., Каленик І. В. Історія становлення та розвиток циклової комісії фортепіанних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (1991–2011 рр.). *Освіта, наука і культура на Хмельниччині (до 75-річчя утворення Хмельницької області): матеріали*



Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 27 вересня 2012 р.) / ред. кол.: І. М. Шоробура (голова), О. М. Галус, В. І. Слюзко та ін. Хмельницький: ХГПА, 2012. С. 179–185.

13. Михаськова М. А., Баюн В. Ф., Трифоненко Н. Б. Від минулого до сьогодення. *Освіта, наука і культура на Хмельниччині (до 75-річчя утворення Хмельницької області)*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 27 вересня 2012 р.) / ред. кол.: І. М. Шоробура (голова), О. М. Галус, В. І. Слюзко та ін. Хмельницький: ХГПА, 2012. С. 79–84.

14. Дитинник Л. В. Інноваційно-комунікативний розвиток академічної бібліотеки. *Освіта, наука і культура на Хмельниччині (до 75-річчя утворення Хмельницької області)*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 27 вересня 2012 р.) / ред. кол.: І. М. Шоробура (голова), О. М. Галус, В. І. Слюзко та ін. Хмельницький: ХГПА, 2012. С. 122–126.

15. Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Хмельницька область / ред рада вид.: В. Г. Кремень (гол.) та ін; ред. кол. тому: О. М. Завальнюк (гол) та ін. Київ: Знання України, 2010. 447 с.

16. Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія: історія 100-літнього поступу: інформаційний збірник / укладачі: І. Шоробура, О. Галус, Б. Крищук, В. Адамський. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2021. 182 с.

17. Брижак П. Г. Відданість освіті: штрихи до портрета М. П. Мельника. *Освіта, наука і культура на Хмельниччині (до 75-річчя утворення Хмельницької області)*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 27 вересня 2012 р.) / ред. кол.: І. М. Шоробура (голова), О. М. Галус, В. І. Слюзко та ін. Хмельницький: ХГПА, 2012. С. 79–84.

18. Дарманська І. М. Видатні постаті Хмельниччини. М. М. Дарманський: освітянин, науковець, управлінець, філософ... *Освіта, наука і культура на Хмельниччині (до 75-річчя утворення Хмельницької області)*: мат. Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 27 вересня 2012 р.)

/ ред. кол.: І. М. Шоробура (голова), О. М. Галус, В. І. Слюзко та ін. Хмельницький: ХГПА, 2012. С. 116–122.

19. Пісоцька Л. С. Формування професійної спрямованості у контексті наукового доробку М. Дарманського. *Культурно-історична спадщина Польщі та України як чинник розвитку полікультурної освіти*: зб. наук. праць / за ред. В. Кременя, Т. Левицького, С. Сисоєвої. Хмельницький: ПП Заколотний М. І., 2011. С. 415–419.

20. Казакова Н. В., Кащук А. О. Діяльність управлінця, науковця, педагога за покликанням Л. А. Машкіної. *Освіта, наука і культура на Хмельниччині (до 75-річчя утворення Хмельницької області)*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 27 вересня 2012 р.) / ред. кол.: І. М. Шоробура (голова), О. М. Галус, В. І. Слюзко та ін. Хмельницький: ХГПА, 2012. С. 159–162.

21. Берека В. Є. Зодчий подільської освіти. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: Перші педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського* (11 квітня 2006 р.) / В. Є. Берека (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 4–6.

22. Шоробура І. М. Мистецтво бути керівником. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: Перші педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського* (11 квітня 2006 р.) / В. Є. Берека (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 6–8.

23. Плахтій-Фольваркова В. І. Великий людинолюб. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: Перші педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського* (11 квітня 2006 р.) / В. Є. Берека (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 13–16.

24. Дарманська І. М. Освітній ідеал М. М. Дарманського. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: Перші педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського* (11 квітня 2006 р.) / В. Є. Берека (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 16–17.

25. Галус О. М. Значення здорового способу життя студента та учня як чинника їхньої успішної адаптації до навчання в контексті педагогічної спадщини М. М. Дарманського. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: Перші педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського* (11 квітня 2006 р.) / В. Є. Берека (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 17–24.

26. Ящук І. П. Слово про вчителя. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: Перші педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського* (11 квітня 2006 р.) / В. Є. Берека (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 24–30.

27. Гамрецька Г. С. Філософське осмислення педагогічної спадщини М. М. Дарманського. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: Перші педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського* (11 квітня 2006 р.) / В. Є. Берека (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 41–45.

28. Яковчук Г. В. «Генерал» в освіті (М. М. Дарманський). *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: Перші педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського* (11 квітня 2006 р.) / В. Є. Берека (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 34–37.

29. Пісоцька Л. С. Інноваційні підходи до регіональної системи підготовки педагогічних кадрів для дошкільної освіти. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: Перші педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського* (11 квітня 2006 р.) / В. Є. Берека (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 10–13.

30. Бінницька О. П. Інноваційні підходи до фінансування закладів освіти та планування педагогічних кадрів у системі ступеневої вищої освіти. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: Перші педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського* (11 квітня 2006 р.) / В. Є. Берека (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 8–10.

31. Машкіна Л. А. Організація педагогічної практики в умовах ступеневої підготовки вчителя початкових класів. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: Перші педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського* (11 квітня 2006 р.) / В. Є. Берека (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 81–84.

32. Бучківська Г. В., Бучківська В. В. Професійна самостійність студентів – майбутніх учителів початкових класів у контексті ідей видатних педагогів минулого. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: Перші педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського* (11 квітня 2006 р.) / В. Є. Берека (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 50–53.

33. Павлушкіна О. В. Підготовка майбутніх вихователів до здійснення фізичного виховання дошкільників в умовах ступеневої освіти. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: Перші педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського* (11 квітня 2006 р.) / В. Є. Берека (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 108–111.

34. Олуйко В. М. Внесок М. М. Дарманського в розвиток вищих навчальних закладів Поділля. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: матеріали других педагогічних читань пам'яті М. М. Дарманського* (5 квітня 2007 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 11.

35. Прокопчук В. С. Грані таланту М. М. Дарманського. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: матеріали других педагогічних читань пам'яті М. М. Дарманського* (5 квітня 2007 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 14–17.

36. Брижак П. Г. Лідер Західного педагогічного регіону: спогади і роздуми. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: матеріали других педагогічних читань пам'яті М. М. Дарманського* (5 квітня 2007 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 17–18.

37. Берека В. Є. Людина, що випереджала час. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: матеріали других педагогічних читань пам'яті М. М. Дарманського* (5 квітня 2007 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 5–6.

38. Дарманська І. М. Ідея ступеневості в роботі М. Дарманського та її реалізація в освітній сфері. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: матеріали других педагогічних читань пам'яті М. М. Дарманського* (5 квітня 2007 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 23–26.

39. Онофрійчук Л. О. Впровадження ідей М. Дарманського в процес підготовки фахівців дошкільної освіти. *Педагогічна спадщина М. М. Дарманського в контексті сучасних реалій: матеріали других педагогічних читань пам'яті М. М. Дарманського* (5 квітня 2007 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2006. С. 36–39.

40. Ільїнський В. М. Естетико-культурологічна діяльність М. М. Дарманського. *Четверті педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського: професіоналізм педагога в контексті європейського вибору України: матеріали всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Хмельницький, 2 квітня 2009 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2009. С. 9–10.

41. Галус О. М. Педагогічні засади управління процесом адаптації особистості в системі ступеневої освіти. *Четверті педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського: професіоналізм педагога в контексті європейського вибору України: матеріали всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Хмельницький, 2 квітня 2009 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2009. С. 44–47.

42. Собко Ю. Ю. Громадська діяльність М. М. Дарманського. *П'яті педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського: проблеми освіти в контексті гуманізації суспільства: матеріали всеукр. наук.-практ. конф.*

(м. Хмельницький, 2 квітня 2010 р.) / ред. кол.: В. Є. Берека (голова) та ін. Хмельницький: ХГПА, 2010. Т. 1. С. 22–25.

43. Дарманський М. М. Організація діяльності чотириступеневого вищого педагогічного навчального закладу (на прикладі Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту) / за ред. акад. Н. Г. Ничкало. Хмельницький: Вид-во ХГПІ, 2001. 94 с.

44. Дарманський М. М. Хмельницький гуманітарно-педагогічний інститут. *Мистецтво та освіта*. 2001. № 4. С. 23–26.

45. Дарманський М. М. Від часів Шевченка до сьогоднішніх днів (мовна освіта за умов ступеневої підготовки вчителя початкової школи). *Спадщина Т. Г. Шевченка в контексті гуманітаризації сучасної освіти*: зб. наук. статей. Хмельницький: ХГПІ, 2001. С. 110–117.

46. Дарманський М. М. Підвищення фахового рівня педагогів початкової ланки освіти – об'єкт турботи регіональних органів державної влади та регіонального самоврядування. *Вісник Української Академії державного управління при Президентові України*. 2001. № 2. С. 477–485.

47. Дарманський М. М. До проблеми ступеневої підготовки вчителів початкової ланки освіти. *Проблема початкової ланки освіти в контексті розвитку світових педагогічних тенденцій*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Київ-Хмельницький-Івано-Франківськ: Плай, 2003. С. 71–77.

48. Дарманський М. М. Організаційні проблеми ступеневої підготовки педагогів початкової ланки освіти. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія*. 2003. Вип. 186. С. 121–126.

49. Дарманський М. М. Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні: монографія. Хмельницький: Поділля, 1997. 384 с.

50. Берека В. Є. Сходження на олімп: спомини. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2024. 156 с.

51. Акт проголошення незалежності України. 24 серпня 1991 р. № 1427-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 38. Ст. 502.

52. Хмельницький міський архів. Ф. «Проскурівське педагогічне училище». Оп. 1. Спр. 481 «Річний звіт про роботу педучилища за 1991-1992 навчальний рік», 11 арк.

53. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. № 507 «Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями». [https://osvita.ua/legislation/Vishya\\_osvita/2461](https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/2461).

54. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65 «Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65-98-%D0%BF#Text>.

55. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2000 р. № 1759 «Про утворення Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1759-2000-%D0%BF#Text>.

56. Статут Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. Хмельницький: ХГПА, 2015. 48 с.

57. Звіт ректора Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії про роботу за 2022-2023 н. р. / І. М. Шоробура. Хмельницький: ХГПА, 2023. 403 с.

58. Звіт ректора Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії про роботу за 2014-2015 н. р. / І. М. Шоробура. Хмельницький: ХГПА, 2015. 110 с.

59. Звіт про наукову роботу в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за 2008 р. та завдання на 2009 р. / О. М. Галус. *Поточний архів Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*. Спр. 38. 67 арк.

60. Звіт ректора Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії про роботу за 2015-2016 н. р. / І. М. Шоробура. Хмельницький: ХГПА, 2016. 148 с.

61. Розгон В. Г. Державна атестація в умовах ступеневої підготовки педагога-музиканта. Режим доступу: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://library.udpu.edu.ua/library\\_files/psuh\\_pedagog\\_probl\\_silsk\\_shkolu/1/visnuk\\_25.pdf](chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/1/visnuk_25.pdf).

## ДОДАТКИ

### Додаток А

#### **Розпорядження голови Хмельницької обласної державної адміністрації від 28 квітня 2000 р. № 149/2000-р**

Про реорганізацію Хмельницького  
педагогічного училища в  
Хмельницький гуманітарно-педагогічний коледж

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 5 квітня 1994 року № 228 «Про порядок створення, реорганізації і ліквідації навчально-виховних закладів», рішення Державної акредитаційної комісії від 6 липня 1999 року (протокол № 22), за погодженням з Міністерством освіти і науки України від 21 квітня 2000 року № 1/11-763 та з дозволу Хмельницької обласної ради:

1. Реорганізувати Хмельницьке педагогічне училище в Хмельницький гуманітарно-педагогічний коледж.
2. Контроль за виконанням розпорядження покласти на заступника голови облдержадміністрації В. Олуйка.

Голова адміністрації

В. Лундишев

*Джерело: [3, с. 72].*



**Додаток В**

**Рішення Державної акредитаційної комісії від 11 липня 2000 року.**

**Протокол № 28**

2. Про затвердження рішень фахових та експертної рад з ліцензування та акредитації вищих навчальних закладів II-IV рівнів підготовки:

2.1. За поданням експертної та фахових рад з ліцензування та акредитації навчальних закладів II-IV рівнів підготовки визнати акредитованими з напрямів (спеціальностей):

**Державні навчальні заклади****Хмельницький гуманітарно-педагогічний коледж****II рівень**

0101	Педагогічна освіта	
6.010100	Дошкільне виховання	50
6.010100	Початкове навчання	150
6.010100	Педагогіка і методика середньої освіти. Музика	30

2.2. За поданням експертної ради при ДАК з ліцензування та акредитації вищих навчальних закладів II-IV рівнів підготовки та за висновками фахових рад надати ліцензії на провадження освітньої діяльності з напрямів (спеціальностей) і ліцензованими обсягами прийому (осіб) на підготовку.

**2.2.2. Спеціалістів****Хмельницькому гуманітарно-педагогічному коледжу**

0101	Педагогічна освіта	
6.010100	Дошкільне виховання	50
6.010100	Початкове навчання	150
6.010100	Педагогіка і методика середньої освіти. Музика	30

(рекомендувати змінити статус та назву на

**Хмельницький гуманітарно-педагогічний інститут)**

**Голова ДАК Міністр освіти і науки України**

**В. Г. Кремень**

*Джерело: [3, с. 85].*

**Постанова****Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2000 року № 1759**

Про утворення Хмельницького  
гуманітарно-педагогічного інституту

Кабінет Міністрів України **постановляє:**

Прийняти пропозицію Міністерства освіти і науки, погоджену з Міністерством економіки, Міністерством фінансів, Міністерством юстиції, Хмельницькою обласною радою та Хмельницькою обласною державною адміністрацією, про утворення Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту на базі Хмельницького гуманітарно-педагогічного коледжу, що ліквідується.

Взяти до відома, що утворення зазначеного Інституту здійснюється в межах асигнувань, передбачених Хмельницьким обласним бюджетом на підготовку кадрів.

Установити, що студенти Хмельницького гуманітарно-педагогічного коледжу продовжують навчання у Хмельницькому гуманітарно-педагогічному інституті.

**Прем'єр-міністр України**

**В. Ющенко**

*Джерело: [3, с. 91].*

**Виконав** магістрант  
2 курсу МІ 61 групи



Іванюк В.В.

**Робота допущена до захисту**

**Завідувач кафедри**  
к.і.н., доцент



Островий В.М.

**Декан факультету**  
д.пед.н., професор



Бучківська Г.В.

25 листопада 2024 р.